

که دامن زبانهای شرقی و مخصوصاً عربی و دربی را از گوهر های شا هوارپر کرده، ادب نیرومندگریزیست که از عاطفه قوی سرچشمه گرفته، و چون عاطفه برانگیخته مهمترین منبع ادبست، اگر زبان شیوا و بیان ناصح با آن همراه گردد، البته ادب زنده و قول ساحری از آن بوجود می آید .

در ادب شیعه دو عاطفه بارز قوی کارگر است. یکی عاطفه غضب و خشم. دیگری عاطفه حزن و الم، و تولیدات هنری و ادبی هر دو معجون دلچسپ و مهیجی را ترکیب داده، که نتایج آن سرشک ریزنده و رثاء و ماتم است، و حتی باین اشک رقیقی که از چشم بک شیعی صادق و مخلص می ریزد، در عربی مثل زده اند که:

ارق من دمة شیعیة تبکی علی بن ابی طالب^۱

این ادب حزین و درد انگیز و المناکست، زیرا از عاطفه حزن و الم نبعان میکند، اما بر انگیزنده و ناثر است، بجهت اینکه عاطفه خشم هم در آن راه دارد، و این خشمی است که بر ضیاع حق، و محن آل نبوت، در مقابل پدید آوردن گان این تراژدی تاریخی بوجود می آید، که یکی ازین محنت دیدگان آل بیت در آن باره گفته بود :

نحن بنی المصطفی ذومحن یجر عهافی العیة کاظمنا

یفرح هذ الوری بعید هم طرأوا عیاد ناما تمنا

« ما فرزندان محنت زده مصطفاییم، که کاظم ما آنرا در زندگی خویش چشیده بود.

مردم به عید خود خوشیها دارند. ولی اعیاد ما زمان ماتم ماست.»

چون اکثر امامان آل رسول، در خراسان کشته شده اند، و یاد رین سرزمین مصائب فراوان دیده اند، و مردم آن اوضاع ناگوار را بچشم سر می دیدند، ازین رو بهره مهم سرمایه ادب شیعی محصول این سرزمین است.

مثلاً دعبل خزاعی (بکسرۀ دال و یا وضمه خا) شاعر زبان عربی در حدود ۱۷۴ هـ

۱- گوله زیهر در عقیده اسلامی ۱۷۹ بحواله مجمع الامثال میدانی طبع بولاق قاهره ۱۷۹/۱

۷۹۰ برسمنگان و تخارستان والی بود، که او را «شاعر آل رسول الله» گفته اند، او در
مراثی آل نبوت و مدح ایشان و هجو مخالفان اشعار فراوان دارد، و درین تائیه بلیغ بر
قتل علویان گریسته و مدافن آن مظلومان رایاد کرده است، که از آن جمله آرامگاه
امام یحیی بن زید در جوزجان شمال افغانستان باشد:

ذکرت محل الربع من عرفات	فا سبلت دمع العين بالهبرات
مدارس آیات خلت من تلاوة	و منزل وحی مقفر العرصات
دیار عفاها جور کل منابذ	ولم تعف بالایام والسنوات
قبور بکوفان و اخری بطیبة	واخری بفتح مالهاصلوات
واخری بارض <u>الجوزجان</u> محلها	وقبر بیا خمري لدى العربات

یعنی «جایی را از عرفات پیاد آوردم، و اشک خود را فراوان ریختم، زیرا در در سگاههای
آیات الهی تلاوتی نبود، و فرودگاه وحی از مردم تهی بود، دیاریکه روز نگاران آنرا
نفرسوده بود، ستم بتمگران آنرا برهم زد، گورهای کوفان و طیبه و فسخ را پیاد آرید،
که بران در ودی فرستاده نمیشود. همچنین قبری در سرزمین جوزجان و گوری به
باخمري افتاده است.»

دعبل بعد ازین مصائب اهل بیت و محرومیت های ایشان را باحزن و الم بر می شمارد که:

قفان سأل الدار التي خفت اهلها	متی عهداها بالصوم والصلوات؟
و این الاولی شطت بهم غربة النوی	افانین فی الافاق مفترقات؟

یعنی: «باری بایست تا از حال همان سرایی بپرسیم، که اهل آن بسرعت برفتند، آیا
این سرای تاکی به روزه و نماز معمور بود؟ کجا یند آنها بی که غربت و بینوایی
برایشان بتاخت، و در آفاق گیتی منتشر شان ساخت؟»

اری فیئهم فی غیرهم متقسماً	وایدیهم فی فیئهم صفرات
بنات زیاد فی القصور مصونة	وآل رسول الله فی القلوات

«من بهر آایشانرا در بین دیگران تقسیم شده می بینم، در حالیکه دستهای خود دشان

خالیست . دختران زیاد در کاخهای بلند نشسته اند، ولی آل پیامبر در دشتهای سوزان سرگردانند.»

این مردم کی بودند، که باصوم و صلوات خانه خود را می آراستند . و در منزل وحی الهی کلام خدا را میخواندند؟ دعبل گوید:

هم اهل میراث النبى اذا اعتزوا وهم خیر قادات و خیر حماة

«ایشان دارندگان میراث پیامبر و گزیده رهبران و بهترین نگاهداران بودند.»

تا اینجا قصیده بر عاطفه تذکار آلام و حزن استوار است، ولی پس ازین عاطفه قهر و خشم بحرکت می آید، و شاعر مخالفان خود را کینه ور و مکذب و خطا کار و ستمگر می شمارد:

وما للناس الا حاسد و مکذب و مضطغن ذوا حنة و ترات

هنگامیکه مردم شاعر را مورد ملامت قرار میدهند، او با استواری و ایمان قوی اعلان حب آل نبی را می نماید و گوید:

ملا مک فی اهل النبى فانهم احبای ما عاشوا و اهل ثقاتی

تخیر تهم رشدأ لامری فانهم علی کل حال خیرة الخیرات

فیارب زدنى می یقینى بصیرة و زد حبهم یارب فى حسناتى

«ای کسیکه بسبب اهل نبی مرا ملامت داری بدان که ایشان در زندگانی خود دوستان و مورد اعتماد من بودند، و برای رهنمائی خود ایشان را برگزیدم، زیرا آنان برگزیده برگزیدگانند. ای خدا! بپرکت این یقین بر بینایی من بیفزای! و دوستداری ایشان را در حسنات من بشمار!»

دعبل مانند شیعیان مخلص در طول سی سال محزونست، ولی بشارت خروج مهدی موعود و اینکه او به اقامه عدل و داد پردازد، و حق مظلومان را از ستمگران بگیرد، از آلام او میکاهد، و از گرم ساختن مبارزه و جدال بهمین انتظار رجعت امام مکتوم و ریزش قطرات اشک کفایت میکند:

الم ترانى من ثلاثین حجة اروح و اغدو دائم الحسرات

فلولا الذی ارجوه فى الیوم او غد لقطع قلبی اثر هم حسراتی :

خروج امام لامحاله خارج
 یقوم علی اسم الله و البرکات
 یمیز فینا کل حق و باطل
 و بجزی علی النعماء و النعمات
 سأقصر نفسی جاهداً عن جدالهم
 کفانی ما القی من العبرات^۱

«نمی بینی که از سی سال بدینطرف سحر گاهان و شبانگاهان بحسرت اندرم، و اگر آن چیزیکه روز و شب امید آنرا دارم نبود، هراینه این حسرات رشته های دلم را بریدی، و آن خروج امامیست که حتماً بنام خدا و برکات آن بیرون می آید، و حق را از باطل جدا می سازد، و نعمت ها و نعمت ها را پاداش می دهد، و مراست که از جدل ملامت کنندگان پرهیزم، و اشکی که میریزم درین راه کافیست.»

د عبل باین قصیده بلیغ که عاطفه های حزن و غضب خود را در آن نهفته، حضرت امام علی بن موسی رضارادر خراسان مدح کرده، و بسا اشعار زیبا و موثری را در رثای امامان و هجو عباسیان و امرای ظالم امویان و وزیران ایشان سروده است، و مادرینجا همین قصیده را بطور نمونه ادب شیعی در خراسان کافی میدانیم.

ادب مرجئه:

مرجئه با خاصیت ارجاء و تفویض و تسامحی که داشتند، ادب نرم و لطیف و مسالمة کاری را آفریدند، ایشان در امور عقلی کمتر پیچیدند، و به خشونت و جدل میلی نکردند، تمیز حق و باطل را بخدا گذاشتند، و با هیچ طائفه بی بغض و عداوت نکردند، بنوامیه و بنو عباس را با اعمال شان بخدا حواله کردند، و فرق دیگر را هم کافر نشمردند، و با چنین روح تسامح و مدارا در بین کشمکش فرق اسلامی زیستند.

چنانچه گفتیم مذهب امام ابوحنیفه یک نوع از جاء را که با سنت متضاد نباشد رعایت میکرد، و اکثریت مردم خراسان و ماوراءالنهر برین مذهب بودند، بنابراین مظاهر روحیه ارجاء، در ادب خراسان نیک پدیدار است. مثلاً عفو از گناهکاران مومن، که به عقیده معتزله گناه گناه کبیره حتماً مستحق عقوبت است، ولی مرجئه

۱- تاریخ الاسلام السیاسی ۱۳۲/۲

با وجود عدم توبت، عفو الهی را محتمل می‌شمردند. او هم ازین روست که اکثر شعرای دوره عباسی در لهزه ولذات و بیاده و معاشرت با زنان و امردان فرورفتند، و یمنذ هب ارجاء تکیه خود را بر عفو خداوندی نمودند.

مثلاً ابونواس بزرگترین شاعر بزمی عرب (حدود ۱۵۰هـ) که اوراشا عر خمریات نامیده اند، و عمری را در عیش و نشاط و لذت بسر برد و مجا هر بفسق و فجور بود^۲ میگفت:

ایها الغافل المقیم علی اللہ و ولا عذر فی المقام اساه
 لا با عما لنا نطیق خلاصاً یوم تبد والسماء فوق الجباه
 غیر انی علی الاساءة والتف ریط، راج لحسن عفو اللہ^۳

یعنی: «ای غافل که بر لهو ایستاده بی! و عذری را نمی آری! ما نمیتوانیم بوسیله اعمال خود، در روز حشر نجات یابیم، جز اینکه با وجود تفریط و بدیهابه حسن عفو خداوندی سخت امیدوارم».

اینگونه منطلق ادبی در بین خراسانیان بانشر عقائد ارجاء و مذهب متسامح حنفی رواج یافت و جزو مهم شاعری دری گردید، که اثر آن در ادب قرنهای بعدی نیک آشکاراست.

در تفسیر صوفیانه آیه «ما غرک بربک الکریم» وارد است که درین آیه خداوند به یاد بنده میدهد تا بنده گرید: غرنی بک کر مک و لولا ک- رمک ما فعلت، لانک رأیت فسترت و قدرت فامهلت:

یقول مولای: اما تستحی مما اری من سوء افعا لک؟
 فقلت: یا مولای رفقا، فقد افسدنی کثرت افضالک!^۴

۱- در همین فصل در شرح فقه و مدرسه فکری امام ابوحنیفه شرحی در باره مرجئه داده ایم به آن رجوع فرمایید.

۲- برو کلمان ۲۸/۲ بحواله اشعار خود او

۳- ضحی الاسلام ۳/۲۹

۴- کشف الاسرار، مبینی، ۱۰/۴۰۸، طبع تهران ۱۳۳۹ ش

«بادار من خواهد گفت که افعال بدت رامن می بینم و توشرمی نداری! گویم
ای بادار من! همانا کثرت فضل تو مرا چنین فاسد ساخت.»

در زبان دری مابعد نیز این افکار اثر داشت، و در رباعیاتی که به عمر خیام
منسوب داشته اند، چنین وارد است:

گر گوهر طاعتت نسفتم هرگز

گردگنه از چهره نرفتم هرگز

نومید نیم ز بارگه کرم

زیرا که یکی رادونگفتم هرگز

این رباعی که دلیل قوی مرجئی گوینده آن تواند بود، به ابن سینا فیلسوف

معروف (متوفی ۵۴۲۸ هـ) منسوب است:

ما یمبعفو تو تو لا کرده

وز طاعت و معصیت تبرا کرده

آنجا که عنایت تو باشد، باشد:

نا کرده چو کرده، کرده چون نا کرده

شیخ ابوسعید فضل الله ابوالخیر میهنی خراسانی (۳۵۷/۵۴۴۰ هـ) نماینده روح قدیم

تصوف این سرزمین است، که در کلمات لطیف او امید واری برحمت پروردگار

و صبغه کهن تصوف و ارجاء نمایان است و از وحکایت آرند که:

«آورده اند که کسی از بغداد برخاست و به میهنه آمد بنزد یک شیخ قدس الله

روحه، و از شیخ سوال کرد: که ای شیخ! حق سبحانه و تعالی این خلایق را از برای

چه آفرید؟ حاجت مند آفرینش ایشان بود؟

شیخ گفت: نی! اما از جهت سه چیز آفرید:

اول: آنکه قدرتش بسیار بود، نظارگی میبایست.

دوم: آنکه نعمتش بسیار بود، خورنده میبایست.

سیوم: آنکه رحمتش بسیار بود، گناهکار میبایست.»^۱

ادب مجبره:

پیشتر گفتیم که موسس جبریه مرد سمرقندی جهم بن صفوان بود که از

ترمذ عقائد جبر را انتشار میداد، و در حدود ۱۰۰ هـ میزیست و شهرتش به نشر این عقائد

۱ - اسرار التوحید ۲۸۷ طبع تهران ۱۳۳۲ ش.

تا اندازه بی بود، که معتزلیان یکنفر متکلم مجادل خود حفص بن سالم را به ترمذ پیش جهم برای مناظره فرستاده بودند.^۱

عقیده جبر در ادب دری نهایت شیوع یافت و حتی کسانی که اساساً از فرقه جبریه نبودند، باز هم گاهی لب به سخنی کشوده اند، که بوی جبر از آن می آید. و این رسم از زمان بسیار قدیم که اوائل صیادت ادب دری بود، تا کنون ماثلاً است، مثلاً محمد بن وصیف سیستانی که منشی و رکن دربار یعقوب و عمر و صفاری بود، بر گرفتاری عمرو لیث در بلخ (۵۲۸۷هـ) این ابیات گفته بود، که از آن بوی جبر بمشام میرسد:

کوشش بنده سبب از بخشش است کار قضا بود و ترا عیب نیست

بود و نبود از صفت ایزد است بنده در مانده بیچاره کیست؟^۲

ابو طیب مصعبی یکی از وزراء و رجال دانشمند دربار سامانی (حدود ۵۳۲۶هـ) که شاعر چیره دست دری و عربی بود، در نکوهش روزگار قصیده غرا و بلیغی دارد که مطلع آن اینست:^۳

جهانا! همانا فسوسی و بازی که بر کس نپایی و با کس نسازی!

بعد ازین به جهان خطاب موثر و انتقاد آمیزی دارد، که از آن جمله است:

چرا زیر کاند بس تنگ روزی چرا ابلهان راست بس بی نیازی؟

اگر نه همه کار تو باژگونه چرا آنکه ناکس تر، اورا نوازی!

در نتیجه این احتجاج و انتقاد، تمام گناه این سازمان نامطوب را باز بگردن انسان می نهد که مجبور است، و این دستگاه بایی نیازی نتایج گردش خود را احتمالاً میدهد:

جهانا! همانا ازین بی نیازی گنه گار ما بیم توجای آزی!

در رباعیاتی که به عمر خیام نسبت داده اند، فلسفه اجبار و بیچارگی انسان در مقابل تقدیر بسیار نمایانست:

۲- در همین مبحث به عنوان معتزله وجهیه رجوع شود.

۱- تاریخ سیستان ۲۶۰

۲- تاریخ بهقی ۳۷۷

یارب تو کلم سرشته یی من چکنم؟

هر نیک و بدیکه آید از من بوجود

بشم و قصبم تورشته یی من چکنم؟

تو بر سر من نبشته یی من چکنم؟

ادب صوفیان :

افکار صوفیان و عشق الهی و دیگر مطالب عمده، ادب بسیار لطیف و دلکشی را در زبانهای شرقی آفرید، که یک قسمت بزرگ آداب عربی و دری و پښتو در افغانستان زاده همین حرکت و همین مبدأ فکری شمرده می شود، و مخصوصاً سه نوع شعر دری و پښتو یعنی غزل و رباعی و مثنوی مضامین بدیع و بکری را از تصوف گرفته است. چون موضوع بحث ما فقط ادب دو قرن نخستین اسلام است و در اینجا نمیتوانیم به تفصیل وارد اوضاع ادبی قرون مابعد شویم، بنابراین نمونه یی از تراث ادبی صوفیان همین دو قرن را شرح میکنیم. و چون از آن عصر نمونه های اشعار پښتو و دری بسیار کم مانده، ازین رو نمونه یی را در دست نداریم، که نماینده روح صوفی آن عصر در زبانهای داخلی ما باشد، ولی در زبان عربی که زبان رسمی و علمی و ادبی بود، نظائر خوبی از آن موجود است.

صوفیان خراسانی که از باب علم و سواد و دانش بودند، زبان عربی را احتمالاً داشتند، زیرا زبان دین و دفتر و کتاب بود، و تمام افکار و آراء خود را چه در نظم در همین زبان گذاشته اند.

شاعری با تصوف نزدیکی و همراهی دارد، زیرا صوفی از ماده بمعنی و از جسم به روح و از حیات مادی به حیات عقلی و فکری متمایل است، و عشق خدا و دوستی انسان و عاطفه قوی او را بحرکت و گاهی هم به هیجان می آورد، و تمام این احوال زاینده شعر بدیع و موثر و لطیف تواند بود.

در موارد ادبی صوفیان، برخی اشعار لطیف و رشیق باقی مانده. و بسا اقوال ایشان در نثر منزلت اشعار عالی را دارد، زیرا این سخنان لطیف صوفیان نیز از عالم عاطفه و دل جویشده، و از آن منبع الهام و عشق فروریخته است :

فضیل بن عیاض مروی از صوفیان قدیم خراسان (متوفی ۱۸۷ هـ) میگفت:

«من الله بردوستی پرستم ، کی نشکیم که نپرستم .» هم وی گفته بود که : «روز رستخیز سه مرد از شمار فارغ باشند : کسیکه کسب حرام نکند ، و مردیکه پاکدامن باشد ، و شخصیکه بین دو نفر بغرض سخن نگوید .»^۱

از اشعار بایزید بسطامی صوفی معروف خراسانست در حقیقت عشق الهی :

احبك حبين حب الهوى وحباً لا نكك اهل لذك

فاما الذى هو حب الهوى فرفعك للحجب حتى اراك

واما الذى انت اهل له فشغلى بذكرك عن من سواك^۲

یعنی : « باتو دونوع دوستی دارم ، دوستی عشق و دوستی اینکه تو اهل آنی !

اما دوستی عشق تاجاییست که پرده برداری تا ترا بینم .

ولی دوستی که درخور آنی ! چنین است ، که در یاد تو از ما سوا فارغ شوم . »

ابراهیم ادهم بلخی گفت : « دیدن بسیار باطل ، معرفت حق را زائل می سازد .^۳ »

گویند ابراهیم ادهم در طواف کعبه به کسی گفت : تا که شش مرحله رانه پیمایی ،

بدرجه نیکو کاران نرسی ! :

اول : تا که دروازه نعمت رانه بندی ، و در شدت رانکشایی !

دوم : تا که دروازه عزت رانه بندی ، و در ذلت رانکشایی !

سوم : تا که دروازه راحت رانه بندی ، و در جهدرانکشایی !

چهارم : تا که دروازه خواب رانه بندی ، و در بیخوابی رانکشایی !

پنجم : تا که دروازه توانگری رانه بندی ، و در درویشی رانکشایی !

ششم : تا که دروازه امل رانه بندی ، و در تیاری بمرگ رانکشایی !^۴

بشرحافی مروی (متوفی ۲۲۷ هـ) میگفت :

۱- طبقات انصاری ۲۹

۲- التعرف ۸۰ و قوت القلوب ۸۴/۳

۳- طبقات انصاری ۵۷

۴- طبقات سلمی ۳۸

قطع اللیالی، مع الایام، فی خلق والنوم تحت رواق الهم والسلق
 اخری واجدربی من ان یقال غداً انی التمس الغنی من کف مختلق^۱
 «شبان وروزان رادرژنده گذرانیدن ودرزیر رواق غم واضطراب خفتن بهتر
 است ازینکه فردابمن بگویند، که از دست دروغگوی چیزی راخواستی!»
 ازسخنان شقیق بلخی است:

«هیچ چیز از مهمان دوست تر ندارم، زیراروزی او بر خدا و پاداش آن مر است.»^۲

حاتم اصم بلخی (متوفی ۲۳۷ هـ) گفت:

کسیکه سه چیز را بدون سه چیز بخواد کذاب است:

آنکه حب خدا را بدون ورع و پرهیزگاری از محارم بخواد.

آنکه بهشت را بدون انفاق مال خود بخواد.

آنکه حب رسول خدا را بدون محبت فقر بخواد.^۳

* * *

درینجاست که جستجو و تحقیق ما راجع به اوضاع دو قرن نخستین اسلامی پایان رسید،
 و اگر توفیق رفیق و روزگار مساعد گردد، بقیه اوضاع را در مجلدات دیگر این کتاب
 به تفصیل خواهیم نوشت. و این جلد کتاب شب اول سرطان ۱۳۴۴ در جمال مینه
 شهر کابل انجام یافت بفضل الله و توفیقه.

عبدالحی بیبی

۱- طبقات سلمی ۴۴

۲- طبقات سلمی ۶۵

۳- طبقات سلمی ۹۷

استدراک

(۱) خلیفه و ملک

در فصول کتاب جائیکه بعد از دوره خلفاء را شدين، و آغاز امارت حضرت معاويه نام امرای بنی امیه و عباسیان را به اسم امیر یا شاه و یا انتساب مسند شاهی بدیشان برده ایم، مبنی برین است که دوره خلافت حقیقی در ۳۰ سال مذکور ختم شده و درین باره در کتب صحیح احادیث مانند ترمذی و نسایی و ابوداود حدیثی نقل شده که راوی آن سفینه یکی از موالی حضرت رسول صلعم است، و سعید بن جهمان ازوشنیده که گفت: قال رسول الله صلعم الخلافة فی امتی ثلاثون سنة، ثم ملک بعد ذلک. یعنی بعد از من خلافت تاسی سالست که پس از آن دور ملک (شاهی) است. سعید بن جهمان گفت که سفینه بعد ازین دوره خلافت ابوبکر و عمر و عثمان و علی رضی الله عنهم را شمرده که سی سال بود. چون گفته شد که بنی امیه هم خود را خلفاء دانند. سفینه گفت: فی ایشان ملوک اند و از بدترین ملوک. ۱

(۲) گرا و خوره

در صفحه ۴۹۵ سطر دهم کلمه (گرا) آمده که بر سکه سپاله پتی دیوا کابلشاه منقوش است و این کلمه را در فهرست مسکوکات موزه کلکت (ج ۲) از روی رسم الخط هندی چنین خوانده اند. ولی گمان غالب من اینست که قرائت صحیح کلمه (خوره) خواهد بود، زیرا بر مسکوکات آخرین پادشاه ساسانی یزدگرد سوم که معاصر کابلشاهانست، «خوره ایزوت یزدگرت» نوشته شده. ۲. چون در شکل تاج شاهی و تزیینات لباس و چهره بین این شاهان شباهت و مماثلتی موجود است، البته در نوشته سکه نیز نزدیکی و شباهتی باشد.

کلمات خوره ایزوت بر سکه های اکثر شاهان ساسانی نقش شده که معنی آن «جلالت افزود» بود ۳ و خوره در اوستا خورینه یا خورینو بوده که در پهلوی خوره شد، و کلمه فر بمعنی جلال

۱- تیسیر الوصول ۲ / ۳۴ کتاب الخلافة تالیف ابن دبیع شیبانی (۸۶۶-۸۹۴) طبع قاهره ۱۳۴۶ هـ

۲- سبک شنا- شماره ۱۴۱/۱

۳- سبک شناسی ۱/ ۱۳۸

و شکوه هم ازین ریشه است . بدانکه آریائیان قدیم چنین عقیده داشتند که خوره نوریست از جانب خدای تعالی که بر خلائق فایز میشود که بوسیله آن قادر شوند بریاست و حرفتها و صنعتها ، و ازین نور آنچه خاص است ، پیدایش شاهان بزرگی عالم و عادل تعلق میگیرد ۱ در زامیادیش گوید که خوره (فر) را شاهان کیانی تا گشتاسپ داشتند ، و بعد از ان اهوره مزدا تار و زرتا خیز آنرا نگاهدارد ، تا که در آخر سوشیانت موعود زردشتی ازان برخوردار شود . وی از کنار دریاچه هامون سیستان برخیزد و گیتی را پراز راستی و داد کند ۲

چون خوره یا فرایزدی سمبول قدیم شاهان بلخ بود ، و در غرب قلمرو کابلشان هم ساسانیان آنرا استعمال میکردند ، پس بعید نیست که قرائت صحیح گرا همین خوره قدیم باشد .

(۳) در تحلیل کلمه رتبیل

در صفحه ۶۵ رأی وحدس خود را درباره تحلیل و تجزیه نام رتبیل نوشته ، و چنانچه گفته ام این حدس دلیلی برای اثبات میخواهد ، و تا وقتیکه سند قاطع دیگر برای تأیید آن بدست نیاید ، البته از مرحله حدس و تخمین بالاتر نمیرود .

بعد از نشر این حدس من که در شماره ۲۰۸ سنه ۱۳۴۴ ش مجله وزین یغما در تهران طبع شد ، دورای دیگر در اصلیت کلمه رتبیل بمیان آمد :

نخست اینکه : بنا علی غلام سرور همایون همکار عزیز مادرانجمن تاریخ ، مقالنتی رادر شماره هفتم برج اسد و سنبله ۱۳۴۴ مجله آریانا طبع کابل نوشت که دران بار اول این کلمه را انتبیل خواند ، و بر قرائت ها و ضبط های متعدد گذشته زنبیل - زنتبیل - رنتبیل - رسل - رتبیل - و غیره شکل انتبیل را هم افزود : شد پریشان خواب من از کثرت تعبیرها

نویسنده دانشمند به استناد ذکر پانی فی واضع دستور سنسکریت در قرن پنجم قبل المیلاد گوید که افته پاله در تشکیلات قدیم نظامی هند دسته یی از افسران نظامی بودند ، و این نام مرکب است از افته بمعنی سرحد و ثغر کشور - پاله شکلی ازادات فاعلی وال یعنی مرزبان و حاکم سرحد .

بعد ازین در آذرماه ۱۳۴۴ ش آقای دکتر باستانی پاریزی در شماره ۲۰۹ مجله موقرینما مقالنتی را در حاشیه مقاله من نوشت ، و رأی داد ، که این لقب ترکیبی است از کلمه رتهه RATHE اوستایی بمعنی گردونه (ارابه) + پیل حیوان معروف که معنی آن جمعا «گردونه + پیل» می شود ، و مقصد ازان فرماندهیست که مرکب و گردونه او پیل است . چون این شاهان به سرحدات هند نزدیک میزیستند ، دارای پیلان زیاد در لشکر خود بوده اند ، چنانچه در جنگهایی که با یعقوب لیث

۱- برهان قاطع ۲ / ۷۹۰ همین تعریف خوره را شیخ سهروردی در حکمة الاشراق از قول زردشت نقل نماید ، که معنی آن «بارق الهی» باشد .

۲ - حواشی برهان ۲ / ۷۹۰

کردند ، همین پیلان خود را - بقول تاریخ سیستان - بمیدان پیکار آورده بودند
این بود لب لباب و نظر دیگر دربارهٔ رتبیل، که نزد من تا اکنون همان شکل (رتبیل) اصیل است ،
هرگونه معنی بیکه از تجزیه آن مراد شود ، و این ضبط جمهور را تا وقتی اصیل دانیم ، که در مقابل
آن دلیل قاطع و موید یقین برای یکی از اشکال دیگر بدست آید .

(۴) تاجران روسی صفحه ۹۳ سطر ۴

این بازرگانان سیار روسی بقول ابن خرداد به (ص ۱۰۴) گاهی از راه بلاد رومیه و صقالبه
(ملل اسلاوی جنوب اروپا) به شهر خزر خملیج می آمدند ، و ازان جا در بحر جرجان سفر کرده ،
و به بلخ می رسیدند . و بعد ازان از راه ماوراءالنهر به کشور چین میرفتند .

(۵) سکهٔ بلخ ص ۵۰۳

در صفحه ۵۰۳ برخی از مسکوکات مضروبهٔ خراسان ذکر شده ، و در همین سلسله سکه‌یی موجود است
که در سنه ۱۳۲ هـ در بلخ ضرب شده ، و بر یک روی آن چنین نوشته است :
«بسم الله ضرب هذا الدرهم ببلخ سنه اثنین وثلثین و مئه .»

عکس این مسکوک در مجلهٔ فاکولتة ادبیات استانبول جلد سوم شماره ۵ - ۶ نشر شده که آقای
محمد یعقوب واحدی عضو انجمن تاریخ این مطلب را بمن یاد آوری فرموده اند .

(۶) جامه‌های هروی و تجارت آن

ص ۶۷ - ۸۵

بعد از صفحه ۶۷ دربارهٔ صنایع و تجارت خراسان شرح داده شده ، و گفته‌ایم که تجارت
خراسان با ممالک عربی رونقی داشت .

نکتهٔ بسیار نافع و قابل گفتن درین مورد اینست ، که جامه‌های مصنوع هرات در ممالک عربی
شهرت فراوان داشت و بازرگانان آنرا در بلاد عربی همواره میفروختند . تا جاییکه برای این پیشه یعنی
فروش ثیاب هروی از مادهٔ هری در زبان عربی کلمهٔ هراء بروزن فعال ساختند (قا موس مادهٔ هری)
ویسکی از علمای نحو عرب ابو مسلم معاذ بن مسلم مشهور به معاذ الهراء الکوفی استاد کسایی
متوفی ۱۸۷ هـ پیشهٔ فروش جامه‌های هروی داشت .

(وفیات الاعیان ۹۹/۲ و طبقات النحویین ۱۳۵)

فهرست ابواب و فصول و مضامین

فصل اول

(۱) اوضاع عمومی افغانستان مقارن اسلام صفحه ۲ - نظری به سیاست و کیش و صنعت و خط ۲ - زبانها ۶ - آیین بودائی و اوضاع عمومی ۷ - معبد سوناگریازون ۱۱ - معبد شاه بهار کابل ۱۵ - (۴) زایران چینی در افغانستان ۱۹ - شی فاهیان ۲۰ - سونگ یین ۲۱ - هیون تسنگ ۲۳ - دونفر چینی دیگر ۲۸ - ووگنگ ۲۸ - (۴) دودمانهای شاهی ۲۹ - اول لویکان غزنه ۳۱ - تحلیل کلمه لویک ۳۶ - لویکان غزنه و گردیز ۳۹ - دوم رتبیلان زابلی ۴۸ - عصر رتبیلان و عدد ایشان ۶۰ - ضبط های مختلف نام رتبیل ۶۳ - تجزیه تخمینی نام ۶۵ - تحقیق در اقوال مورخین ۶۷ - سوم کابلشاهان ۷۱ - نامهای کابلشاهان ۷۴ - اهمیت مقام کابلشاهان ۱۰۲ - چهارم نیکیان ۱۰۵ - پنجم امرای شمال هندو کش ۱۰۷ - ششم تگینان ۱۰۹ - هفتم شیران بامیان ۱۲۱ - هشتم سوریان غور ۱۲۷

فصل دوم

عصر خلفاء راشدین و بنی امیه تا خروج ابو مسلم خراسانی ۱۳۹ - (۱) خراسان ۱۴۰ - (۲) آغاز فتوح اسلامی در افغانستان ۱۴۷ - جنبش قارن خراسانی ۱۵۲ - فتوح اسلامی در جنوب افغانستان ۱۵۴ - حکمرانی عبدالرحمن بن سره ۱۵۷ - فتح کابل ۱۵۹ - (۴) دوره امویان ۱۶۵ - امارت حجاج ۱۷۱ - قتیبه بن مسلم باهلی ۱۷۲ سهم یک خراسانی ۱۷۵ - (۴) امرای بنی امیه تا جنبش ابو مسلم ۱۷۷ - عزل اسد و آمدن داعیان آل عباس ۱۸۱ - اشرس و جنید و عاصم ۱۸۲ - نصر بن سیار و قتل امام یحیی ۱۸۵ - قتل عبدالله بن معاویه ۱۸۹ - بعضی از والیان هرات در عصر امویان ۱۹۲ - نمودار والیان خراسان ۱۹۳ - (۵) سیستان و جنوب افغانستان در عصر امویان ۱۹۶ - جیش الفنا ۲۰۰ - جیش الطواویس ۲۰۱ - (۶) والیان سیستان و وضع رتبیل ۲۰۶ - (۷) فتوح اسلامی در شرق و جنوب افغانستان ۲۱۳ - فتح محمد بن قاسم در سند ۲۱۹ - (۹) فتوح دیگر در حواشی شرقی تاملتان ۲۲۶ - نمودار عمال امویان در سند و شرق خراسان ۲۳۲ -

فصل سوم

جنبش ابو مسلم و اوضاع افغانستان در عصر عباسیان تا ظهور طاهریان ۲۳۵ () مقدمات جنبش ابو مسلم و تشکیل دولت عباسی ۲۳۶ - استفاده خراسانیان از اوضاع جاریه ۲۴۳ - (۴) ظهور ابو مسلم ۲۴۵ -

ابومسلم که بود ۲۴۶د - صورت و سیرت ابومسلم ۲۴۸ - نشئت بومسلم و آغاز فعالیت او ۲۵۳ - لشکرگاه سپیدنگ و ماخوان ۲۵۷ - اعلام خطر ۲۵۹ - (۴) اعلان خلافت عباسی بمی بسو مسلم ۲۶۴ - (۴) بومسلم در خراسان ۲۷۱ - پایتخت بومسلم ۲۷۶ - چگونه بومسلم بها فرید را از بین برد؟ ۲۷۷ - (۵) بومسلم در سفر حج ۲۸۰ - (۶) بومسلم در زیر تیغ منصوره ۲۸۰ - (۷) تبار و اخلاف بومسلم ۲۹۵ - (۸) خراسان پس از بومسلم ۲۹۸ - خروج سنباد به خون خواهی بومسلم ۲۹۹ - جنبش اسحاق - شورش سپید جامگان خراسان ۳۰۵ - خروج راوندیان خراسانی ۳۰۷ - براز بند و جنبش و آمدن المهدی بخراسان ۳۱۲ - جنبش های دیگر تا خروج استاد سیس ۳۱۵ - جنبش استاد سیس هراتی ۳۱۷ - قیام سپید جامگان و مقنع خراسانی ۳۲۰ - یوسف البرم ۳۲۱ - ظهور مقنع و پرچم سپید ۳۲۲ - چگونه مقنع خویشتن را بسوزانید ۳۳۰ - (۹) وقایع دیگر خراسان تا ظهور طاهریان ۳۳۳ - خلافت هارون و کشودن شاه بهار کابل ۳۳۸ - خروج حصین سیستانی ۳۴۱ - حکمرانی فضل بن یحیی برمکی ۳۴۳ - (۱۰) خروج حمزه سیستانی و شورش های دیگر ۳۴۹ - بیعت با امام علی بن موسی رضا و وفاتش ۳۷۱ - (۱۱) برمکیان بلخی ۳۷۳ - (۱۲) اوضاع سند و ولایات جانب شرقی افغانستان ۴۰۸ - والیان سند در دوره عباسی ۴۱۱ - والیان سیستان و خراسان و هرات از آغاز دوره عباسیان ۴۱۲ - والیان سیستان ۴۱۲ - والیان خراسان ۴۱۴ - والیان هرات ۴۱۵

فصل چهارم

اوضاع اقتصادی و اجتماعی و اداری و فکری و علمی و ادبی افغانستان در دو قرن اول اسلام ۴۱۷ - (۱) اقتصادیات ۴۱۸ - خراج و مالیات ۴۲۲ - خراج و عایدات مالی دولت اسلامی ۴۳۰ - خراج خراسان و متعلقات آن در کشور خلفاء ۴۳۵ - مجموعه کل مالیات خراسان ۴۴۲ - موقعیت مالی خراسان در دولت عباسی ۴۴۳ - زراعت و صنعت و فلاحت ۴۴۶ - سیستم آبیاری ۴۵۸ - صنایع ۴۶۶ - منسوجات ۴۶۶ - شکر سازی ۴۶۹ - آسیاهای بادی ۴۷۰ - زرگری و فلز کاری ۴۷۱ - کاغذ سازی ۴۷۲ - هیكل تراشی ۴۷۴ - تجارت ۴۷۷ - سه راه تجارتي ۴۷۷ - تجارت با مالک عربی ۴۸۴ - تجارت با چین ۴۸۶ - کالای بازرگانی خراسان ۴۸۸ - مرکز تجارتي سمرقند ۴۹۱ - تجارت مویشی ۴۹۲ - تاجران روسی ۴۹۳ - مسکوکات ۴۹۴ - کلمات پیسه و درهم و دینار ۴۹۹ - دارالضرب خراسان ۵۰۳ - اوزان و اکیال ۵۰۵ - (۳) اداره و تشکیلات دولتی ۵۱۰ - نظریه جهانفداری و ثقافت اداری ۵۱۱ - اداره در عصر اسلامی ۵۱۳ - شهریچ و کنارفنگ و مرزبان ۵۱۴ - کارداران عربی در خراسان ۵۲۰ - انواع امارت ۵۲۲ - امارت خاص ۵۲۲ - امارت عام ۵۲۳ - امارت استیلا ۵۲۴ - اصناف کارداران و دو اوین ۵۲۵ - بیت المال ۵۲۶ - حق الصلح ۵۲۶ - دیوان خراج ۵۲۷ - دفتر بقا یا ۵۲۹ - شرطه و صاحب شرطه ۵۲۹ - دیوان قضایا ۵۳۱ - تنخواه قاضیان و کارداران ۵۴۱ - احتساب ۵۴۲ - رسیدگی به مظالم ۵۴۴ - برید و راهها ۵۴۳ - راههای برید ۵۵۲ - تشکیلات لشکری ۵۶۴ - دیوان الجند ۵۶۹ - العسکر ۵۷۳ - عدل لشکر عرب در

خراسان ۵۷۶- لشکر عباسیه خراسانی ۵۷۷- البسه و لوازم عسکری ۵۷۹- ارزاق لشکر ۵۸۰- عسکر
 مطوّه ۵۸۲- رتبه های لشکر و اقسام لشکر ۵۸۲- بیرق های جنگی ۵۸۳- استعمال دهل ۵۸۴- عساکر سرحدی ۵۸۴-
 منجیق ۵۸۵- (۳) جامعه و طبقات ۵۸۷- طبقات مردم در عصر اسلامی ۵۹۶- دودمانهای حاکمه و روحانیان ۵۹۶-
 دهقانان و سواران و کدخدایان ۵۹۸- موالی و غلامان ۶۰۳- ترسایان ۶۰۵- جهودان ۶۰۷- طبقات عامه و مزاج
 ایشان ۶۰۹- عیاران ۶۱۱- زنان ۶۱۴- طرز زندگی و رسوم و قیافت مردم ۶۱۸- تاج و تخت و فرش ۶۱۹- رفتار
 بدست چپ ۶۲۰- ضرب دهل و آتش افروزی ۶۲۰- لباس ۶۲۲- اوقات و تقویم ۶۳۰- روزها و هفته ۶۳۲- ماهها
 و شهور عربی ۶۳۶- وضع سنه هجری ۶۳۷- تقویم مجوسی ۶۳۸- تقویم بابلی ۶۳۹- تقویم هیتانی ۶۴۰- تقویم
 خوارزمی و سفدی ۶۴۰- اعیاد و روزهای خاص ۶۴۳- در سمت شرقی مملکت ۶۴۳- اعیاد مردم خراسان ۶۴۶-
 اعیاد سفد و خوارزم ۶۵۹- (۴) ابنیه و تعمیرات و شهرها ۶۶۴- بنای نوبهار بلخ ۶۶۶- سبک ابنیه کابل و خراسان
 ۶۶۸- شهر بخارا ۶۷۱- شهر زرنج ۶۷۳- شهر بلخ ۶۷۵- غزنه ۶۷۸- بست ۶۸۰- کوهک ۶۸۱- هرات ۶۸۲-
 پوشنگ و قادس ۶۸۲- کابل ۶۸۳- بامیان ۶۸۵- پشاور ۶۸۷- ویهند ۶۹۰- ملتان ۶۹۳- مرو ۶۹۵- سمرقند ۶۹۷-
 ترمذ ۶۹۸- نیشاپور ۶۹۸- شهرسازی ۷۰۰- ابنیه خیریه ۷۰۵- مساجد ۷۰۸- سبک ساختمان مساجد ۷۱۱-
 مسجد بلخ ۷۱۶- مسجد زرنج ۷۱۶- مسجد غزنه ۷۱۷- مسجد قتیبه ۷۱۷- (۵) فرهنگ یا فکر و علم و ادب بعد از ظهور
 اسلام در افغانستان ۷۱۸- فرهنگ اسلامی ۷۲۰- تخلیق و انتقال افکار و آثار فرهنگی از راه افغانستان ۷۲۳-
 آغاز انتقال فکری ۷۲۶- تجارت ۷۳۳- سهم بر مکیان در نشر و انتقال فرهنگ ۷۳۴- زبانهای داخلی و ادبیات
 آن ۷۳۸- آثار نخستین ادبی پنبه ۷۴۰- چند اثر کهن از زبان دری ۷۴۷- سرود سیستانی ۷۴۸- در حدود ۷۶۰
 ۷۵۰- سخن بلخیان ۷۵۲- مرثیه سمرقند ۷۵۳- عباس مروزی ۷۵۵- حنظلّه بادغیسی ۷۵۹- محمود و اراق هروی ۷۶۰
 علوم نقلی و عقلی ۷۶۲- سهم خراسانیان در علوم نقلی ۷۶۶- علم قرآنی ۷۶۷- ابن راهویه مروزی ۷۶۸- ابن سلام
 هروی ۷۶۹- تفسیر ۷۷۱- حدیث ۷۷۴- عبدالله بن مبارک مروی ۷۷۵- ابن معین سرخسی ۷۷۵- دارمی سمرقندی
 ۷۷۶- خلف سندی ۷۷۶- ابونصر سندی ۷۷۷- اسرائیل بن موسی ۷۷۷- ربیع سعدی ۷۷۷- تدوین صحاح بوسیله
 خراسانیان ۷۷۷- صبیح بخاری ۷۷۸- امام مسلم نیشاپوری ۷۸۱- ابوداود سیستانی ۷۸۲- ابو عیسی ترمذی
 ۷۸۳- احمد بن علی نسایی ۷۸۴- علمای دیگر حدیث ۷۸۶- فقه و فقهاء ۷۸۷- مدرسه اهل حدیث و اهل
 رأی ۷۸۸- ۷۸۹- مکحول کابلی ۷۹۰- کوسج مروی ۷۹۱- داود ظاهری ۷۹۱- عمرو بن عبید کابلی ۷۹۲- نافع
 کابلی ۷۹۲- امام احمد حنبل مروزی ۷۹۲- امام ابوحنیفه و مدرسه فکری او ۷۹۳- شجره این مدرسه ۷۹۵-
 شاگردان معروف ابوحنیفه ۷۹۹- فقیهان امامیه ۸۰۴- سهم دانشمندان افغانستان در تدوین علوم ادبی ۸۰۶-
 روح خراسانی در قالب لغت و نحو ۸۰۹- مشاهیر خراسانی در شعر عرب ۸۱۴- بشارتخاری ۸۱۶-
 حسین خلیع ۸۱۹- خلف احمر ۸۱۹- اسحاق سفدی ۸۲۰- مروان خراسانی ۸۲۲- عباس خراسانی ۸۲۳- علی
 عکوک ۸۲۴- مروان بن محمد ۸۲۵- علی بن جهم ۸۲۵- تاریخ ۸۲۸- ابومعشر سندی ۸۳۰- ابن طیفور
 خراسانی ۸۳۱- علوم عقلی و خراسانیان ۸۳۲- مدارس خراسان ۸۳۳- ریاضیات و نجوم ۸۳۴- میثی
 مروی ۸۳۵- ربن مروی ۸۳۶- ابومعشر بلخی ۸۳۷- محمد بن موسی ۸۳۷- جشن مروزی ۸۳۹- احمد فرغانی ۸۴۰

جابر خراسانی و کیمیا ۸۴۱ - ابوالعباس سرخسی ۸۴۴ - ابوبکر سمرقندی ۸۴۵ - دودمانهای خراسانی
 در پرورش علوم ۸۴۶ - آل اماجور ۸۴۷ - دودمان خاله مروزی ۸۵۰ - برمکیان بلخی در پرورش علم
 و ثقافت ۸۵۱ - بیت الحکمه ۸۵۲ - بیمارستان برامکه ۸۵۵ - مذاهب و فرق ۸۵۷ - مبادی اهل سنت ۸۶۰ - شیعان
 ۸۶۱ - شجره امامان شیعه ۸۶۳ - مبادی شیعه ۸۶۴ - عصمت و مهدویت و رجعت و تقیه ۸۶۶ - آغاز حرکت شیعه
 در خراسان ۸۶۸ - شیعان اسماعیلی ۸۷۲ - خوارج ۸۷۷ - تعالیم خوارج ۸۸۰ - خوارج در خراسان ۸۸۲ -
 کرامیان ۸۸۵ - عقاید کرامیان ۸۸۸ - حلولیان و تناسخیان ۸۹۱ - جهیمه مجبر ۸۹۴ - معتزله ۸۹۵ - مرجئه ۸۹۷ -
 صوفیان ۸۹۸ - صوفیان در خراسان ۹۰۶ - خصایص صوفیان ۹۱۱ - عناصر تصوف در دو قرن اول
 سلامی ۹۱۲ - چهار منزل ۹۱۶ - وجهه ادبی فرق و اثر ایشان در ادب ۹۱۹ - در ادب خوارج ۹۲۰ - ادب شیعه ۹۲۳ -
 ادب مرجئه ۹۲۶ - ادب مجبر ۹۲۸ - ادب صوفیان ۹۳۰ - استدراک ۹۳۳

جابر خراسانی و کیمیا ۸۴۱ - ابوالعباس سرخسی ۸۴۴ - ابوبکر سمرقندی ۸۴۵ - دودمانهای خراسانی
 در پرورش علوم ۸۴۶ - آل اماجور ۸۴۷ - دودمان خالد مروزی ۸۵۰ - برمکیان بلخی در پرورش علم
 و ثقافت ۸۵۱ - بیت الحکمه ۸۵۲ - بیمارستان برامکه ۸۵۵ - مذاهب و فرق ۸۵۷ - مبادی اهل سنت ۸۶۰ - شیعیان
 ۸۶۱ - شجره امامان شیعه ۸۶۳ - مبادی شیعه ۸۶۴ - عصمت و مهدویت و رجعت و تقیه ۸۶۶ - آغاز حرکت شیعه
 در خراسان ۸۶۸ - شیعیان اسماعیلی ۸۷۲ - خوارج ۸۷۷ - تعالیم خوارج ۸۸۰ - خوارج در خراسان ۸۸۲ -
 کرامیان ۸۸۵ - عقاید کرامیان ۸۸۸ - حلولیان و تناسخیان ۸۹۱ - جهمیّه مجبر ۸۹۴ - معتزله ۸۹۵ - مرجئه ۸۹۷ -
 صوفیان ۸۹۸ - صوفیان در خراسان ۹۰۶ - خصایص صوفیان ۹۱۱ - عناصر تصوف در دو قرن اول
 سلامی ۹۱۲ - چهار منزل ۹۱۶ - وجهه ادبی فرق و اثر ایشان در ادب ۹۱۹ - در ادب خوارج ۹۲۰ - ادب شیعه ۹۲۳ -
 ادب مرجئه ۹۲۶ - ادب مجبر ۹۲۸ - ادب صوفیان ۹۳۰ - استدراک ۹۳۳

اشاریه

اطلا - نامهای جغرافی - کتب - قبایل - مضامین - مصطلحات

(پیش از نامهای جغرافی علامت X گذاشته شده)

(الف)

آداب الاسلام (کتاب) ۷۷۰	آبانگان جشن ۶۵۳
آداب العرب و الشجاعه (کتاب) ۸۵	آب پیمای نیل ۸۴۰
۱۶۲ - ۲۹۷	آب کوثر (کتاب) ۳۶
آداب السلطانه (کتاب) ۲۴۳ - ۲۶۴ - ۵۵۱	آتش افروزی (رسم) ۲۵۶
۸۶۹	آتش پرستی در عهد پشاور ۶۸۹
آداب صوفیان ۹۱۴	آتشگاه بغلان ۳۰۷
آداب الملوك (کتاب) ۹۸ - ۸۴۵	آتش مقدس ۶۴۵ بیمد
آدم ۸۹۲ - ۸۹۳	آتوربان ۵۹۲
آدینه (شرح کلمه) ۶۳۵	آثار الاول (کتاب) ۵۲۸ - ۵۴۶
X آدینه پور (جلال آباد - ونیزرک: دنپور)	آثار الباقیه (کتاب) ۷۲ - ۱۲۳ - ۲۶۷ - ۲۷۸
۱۶ - ۴۷۹ - ۵۶۳	۳۲۲ - ۳۱۷ تا ۳۲۵ - ۳۲۸ - ۳۳۱ - ۳۳۲
آذر (فرشته) ۶۵۳	۵۰۱ - ۶۰۶ - ۶۳۲ - ۶۳۴ - ۶۳۷ - تا ۶۴۲
آذربایجان (آذربایگان) ۲۴۷ - ۲۴۸	۶۴۷ - ۶۴۹ - ۶۵۱ - ۶۵۶ - ۶۵۷
۳۰۳ - ۳۹۰ - ۷۴۷ - ۸۴۹ - ۹۰۶	۶۵۹ - ۶۶۳ - ۷۳۲ - ۸۹۳
آذربایجان اصهبید ۱۴۲	آثار البلاد (کتاب) ۱۸۹ - ۳۲۶ - ۷۳۴
آذر جشن ۶۵۳	آثار عتیقه بامیان (کتاب) ۱۲۲
X آذر فروغ (آتشکده) ۳۴۰	X آثار عتیقه کوتل خیر خانه (کتاب) ۱۴
آذروان (طبقه) ۵۹۲ - ۵۹۵	آثار کهن ادب پنبتو ۷۴۰ بیمد
آذرویه مجوسی ۳۱۶	آثار کهن ادب دری در افغانستان ۷۴۷ بیمد
آذین بناد ۲۴۸	آثار الوزراء (کتاب) ۲۶۶ - ۲۹۹
آرامی (رسم الخط) ۴ - ۱۰۵	آخور رستم ۱۵۷

آل شاکر ۸۴۶-۸۴۷
 آل صفار ۶۲۷ (رک: صفاریان)
 آل طاهر ۷۵۱-۷۵۹ (رک: طاهریان)
 آل عباس (عباسیان) ۱۳۲-۱۳۴-۱۸۱
 ۱۸۲-۱۸۴-۱۸۶-۱۹۰-۱۹۳
 ۱۹۵-۲۳۱-۲۳۲-۲۴۳ تا ۲۴۶
 ۲۵۲-۲۵۴-۲۶۴-۲۶۶ تا ۲۶۸
 ۲۷۰-۲۷۱-۲۷۳-۲۸۰ تا ۲۸۴
 ۲۸۸-۲۹۱-۲۹۳-۲۹۵-۲۹۷
 ۲۹۸-۳۰۹-۳۲۱-۳۲۷-۳۳۷
 ۳۴۱ تا ۳۴۳-۳۴۶-۳۵۰-۳۶۸
 ۳۷۳-۳۸۲-۳۹۰-۳۹۵-۳۹۶
 ۴۰۲-۴۰۸-۴۱۲-۴۲۲-۴۲۳
 ۴۳۱-۴۳۴-۴۴۲-۴۴۳-۴۶۸
 ۴۷۳-۴۸۵-۴۹۷-۵۰۱ تا ۵۰۴
 ۵۲۰
 آل عبدمناف ۴۲۸
 آل علی (رک: آل ابوطالب)
 آل فریغون (فریغونیان) ۱۴۴-۴۴۰
 آل کرت ۳۱۹
 آل لیث ۷۵۶ (رک: صفاریان)
 آل محمد ۲۴۳-۲۶۵-۲۶۷-۲۹۳
 ۳۸۴-۴۰۸
 آل مروان (بنی مروان) ۲۳۸-۲۵۱
 ۲۵۲-۲۹۵ (رک: امویان)
 آل مهلب ۲۲۹-۴۱۰-۴۹۲-۷۷۶
 آل هاشم ۸۷۰ (رک: بنی هاشم)
 آلین ۲۵۰-۲۵۶-۲۵۷
 آمارکا ۵۲۷
 آل مل ۵۳-۶۱-۱۱۶-۱۴۴-۱۸۳-۲۵۵
 ۲۷۴-۳۳۵-۴۶۲-۵۵۵-۵۵۶-۵۶۰
 ۸۷۰
 آمنه بنت وهب ۲
 آل مؤس ۲۲-۲۶-۱۱۴-۱۱۵-۱۴۸
 ۱۶۶-۱۶۸-۱۷۱ تا ۱۷۳

آرتیشتاران (طبقه) ۵۹۲-۵۹۵
 آرش ۶۵۲
 آریا-آریایی ۳۷۳-۳۷۴-۵۰۰-۵۰۹
 ۵۶۴-۵۶۶-۵۸۷-۵۸۸-۵۹۰
 ۵۹۱-۶۰۹-۶۱۵-۶۴۶-۶۵۸
 ۹۰۴-۹۱۵-۹۱۶
 آریائیان اوستائی ۸۶۷
 آریانا (مجله) ۱۰۹-۱۴۳-۱۶۱
 آزادان (طبقه) ۵۱۴-۶۰۰-۶۰۱
 آزادورد ۱۴۴
 آزرمی دخت (ملکه) ۶۱۴
 آسوربانیپال ۱۵
 آسیا ۴۸۷-۴۹۱-۷۳۰
 آسیای کوچک ۴۱۸-۴۲۸-۴۸۷
 ۵۳۱-۸۵۳
 آسیاهای بادی ۴۷۰
 آشوریان ۶۳۲
 آشوکا ۲۳-۳۷۷
 آغاز انتقال فکری ۷۲۶ بید
 آغاز حرکت شیعه در خراسان ۸۶۸ بیسعد
 آغام-آغامات (عید) ۶۶۰
 آگره ۷۸۰-۷۸۲-۷۸۵
 آل ابوطالب ۲۴۳-۲۶۹-۲۷۳-۲۸۲
 ۳۰۳-۳۷۱-۴۰۰-۴۰۸-۴۰۹
 (نیز رک: علویان)
 آل ابی نجم ۲۶۶-۴۶۳
 آل افراسیاب ۱۱۰
 آل اماجور ۸۴۷ تا ۸۴۹
 آل بانيجوراندراب ۸۴۹
 آل بختیشوع ۸۵۴-۸۵۶
 آل برمک ۶۶۶ (رک: برمکیان)
 آل خالد ۴۶۳
 آل ساسان (رک: ساسانیان)

ابراهيم بن عبدالرحمن ۱۸۰ - ۱۹۲
 ابراهيم بن عمير جاشنى ۳۷۱
 ابراهيم محدث ۷۹۶
 ابراهيم بن محمد برمكى ۴۰۷
 ابراهيم محمد شيبانى ۴۱۶
 ابراهيم مروزي ۸۳۴
 ابراهيم موصلى ۲۳۹ - ۳۹۲
 ابراهيم بن ميمون ۲۵۱ - ۸۰۱
 ابراهيم نخعى ۷۹۵
 ابراهيم بن وليد اموى ۲۱۱
 ابراهيم بن يعقوب جوزجاني ۷۸۷
 ابراهيم بن يوسف ماكيانى ۸۸۶
 ابرشهر ۱۴۴ - ۱۴۹ - ۱۵۳ - ۱۶۶
 ۱۷۰ - ۱۸۵ - ۲۷۷ - ۲۷۸ - ۴۸۹
 ۵۱۸ - ۶۹۹
 ايزار (ماهورى) ۱۲۸
 ابطال الاستحسان ۸۷۶
 ابغر (ملك) ۱۷۹
 ابن آدمى ۸۴۸
 ابن الاعرابى (محمد بن زياد) ۸۱۲ بيمد
 ابن الا نبارى ۸۰۷ - ۸۰۸
 ابن ابى حفصه (شاعر) ۸۲۵
 ابن ابى اصبيعه ۳۱۷ - ۸۳۴
 ابن ابى الساج ۵۹۸
 ابن ابى حارثه ۱۹۵
 ابن اثير (رك: الكامل) ۱۳ - ۵۵ - ۱۰۹
 ۱۱۴ - ۱۱۹ - ۱۲۷ - ۱۴۷ - ۱۴۸
 ۱۴۹ - ۱۵۲ تا ۱۵۴ - ۱۶۶ - ۱۶۹
 ۱۷۹ - ۱۹۰ - ۱۹۱ - ۲۰۱ - ۲۰۳
 ۲۴۷ - ۲۴۸ - ۲۵۰ - ۲۵۴ - ۲۵۷
 ۲۵۹ - ۳۳۸ - ۳۵۱ - ۳۵۳ - ۳۷۰
 ۳۸۲ - ۳۸۶ - ۳۹۶ - ۳۹۹ - ۴۰۸
 ۴۰۹ - ۴۲۳ - ۴۲۸ - ۴۶۷ - ۴۹۱
 ۵۸۲ - ۶۰۳ - ۶۱۷ - ۶۲۸ - ۷۵۹

۱۸۰ - ۱۸۱ - ۳۱۴ - ۳۲۷ - ۳۳۶
 ۳۷۳ - ۴۴۶ - ۶۵۱ - ۶۶۳ - ۴۷۲
 ۴۹۱ - ۵۵۷ - ۵۵۸ - ۵۶۰ - ۶۲۷
 ۶۶۲ - ۶۶۸ - ۶۷۶ - ۶۹۸ - ۷۰۴
 ۷۵۲ - ۷۵۳
 آيين بڏ (منصب) ۵۳۲
 آيين بودايى ۷ - ۸ (رك: ديسن-بودا)
 اباحت و اشتراك ۳۲۵
 ابا سبن ۲۴ - ۷۴ - ۷۵ - ۹۶ - ۹۷ - ۶۹۰
 (رك: دريائى سند)
 اباضيه (فرقه) ۸۸۱
 اباعكرمه سراج ۲۴۵ - ۸۶۹
 ابان بن عثمان عفان ۸۲۸
 ابان بن عبدالحميد ۷۳۶ - ۷۳۷ - ۸۱۴ - ۸۳۰
 اباكوان ۵۵۸
 ابدالى ۲۹ - ۸۰ - ۵۹۴ - ۵۹۵
 ابداليان پيش از احمد شاه ۸۰
 ابراهيم (عليه السلام) ۳۲۳ - ۸۶۲ - ۸۶۴ - ۸۹۲
 ابراهيم (سلطان غزنه) ۲۹۷
 ابراهيم بن احمد مستملى ۹۱۰
 ابراهيم ادهم بلخى ۸۰۰ - ۹۰۳ - ۹۰۷
 ۹۰۸ - ۹۱۴ - ۹۱۷ - ۹۳۱
 ابراهيم امام ۲۴۲ - ۲۴۶ - ۲۴۸ - ۲۵۲
 ۲۵۴ - ۲۵۶ - ۲۶۵ - ۲۶۷ - ۲۷۲
 ۲۸۰ - ۲۹۴ - ۲۹۶ - ۳۸۴ - ۵۸۳ - ۸۷۱
 ابراهيم بن بسام ۱۸۳
 ابراهيم بن تهمان هروى ۷۷۳ - ۸۰۲
 ابراهيم بن جبريل ۱۷ - ۱۲۶ - ۳۴۴
 ۳۴۵ - ۴۱۳ - ۵۳۰
 ابراهيم بن دينار ۴۰۷
 ابراهيم بن سيار (نظام) ۸۹۶
 ابراهيم صولى ۲۷۸
 ابراهيم بن عاصم ۲۱۰ - ۲۱۱
 ابراهيم بن عبدالله علوى ۸۱۶ - ۸۶۰
 ۸۶۳

- ۷۸۹-۷۸۸ - ۷۷۶-۷۳۵ - ۷۱۶
 ۸۲۴-۷۹۹ - ۷۹۳-۷۹۲ - ۷۹۱
 ۸۸۲-۸۵۲ - ۸۳۳-۸۱۱ - ۸۲۵
 ابن دهن هندى ۷۲۸ - ۷۳۵ - ۸۵۳
 ۸۵۶ - ۸۵۵
 ابن راهويه (اسحاق بن ابراهيم مروزی)
 ۷۶۷ - ۷۷۳ - ۷۷۵ - ۷۹۰ - ۷۹۱
 ابن رسته ۱۴۳ - ۵۵۴ - ۸۷۳
 ابن رشيق ۸۱۷
 ابن سعد تميمی ۷۹۲
 ابن سلام هروی ۸۱۱
 ابن سینا ۸۳۲ - ۹۲۸
 ابن شاکر ۷۲۸ - ۷۶۰ - ۷۶۱ - ۸۲۹
 ابن شبرمه ۸۰۱
 ابن طقطقی (محمد بن علی) ۲۴۳ - ۲۶۴
 ۲۶۵ - ۲۷۱ - ۳۰۸ - ۳۸۴ - ۳۹۳ - ۳۹۶
 ابن طیفور ۷۶۶ - ۸۳۱
 ابن عامر ۵۲۷ (رک: عبدالله بن عامر)
 ابن عبد الحکیم ۸۲۹
 ابن عبدربه (احمد بن محمد) ۲۴۰ - ۴۰۵
 ابن العبری (ابو الفرج) ۳۲۵ - ۳۳۲ - ۳۹۳
 ابن عدیم ۳۸۱
 ابن عراد ۱۹۸
 ابن عساکر ۳۸۳ - ۷۹۳ - ۸۲۰ - ۸۹۱
 ابن عیاض مصری ۸۴۳
 ابن عیسی بن علی ۸۴۹
 ابن فریثون ۱۰۳ - ۱۴۴
 ابن فقیه ۱۴۵ - ۳۸۷ - ۴۴۵ - ۴۵۵ - ۴۵۶
 ۶۶۷ - ۷۳۴
 ابن قتیبه (مولف) ۲۳۸ - ۵۲۲ - ۹۰۴
 ابن ماجه ۸۰۰ تا ۸۰۲
 ابن معتز عباسی ۷۵۷ - ۸۰۹ - ۸۱۴
 ابن مفرغ ۱۹۷
 ابن مقفع ۷۴۷ - ۵۷۷ - ۷۳۶ - ۷۴۷ - ۷۹۰
- ۷۶۷ - ۸۴۹ - ۸۶۹ - ۸۷۲ - ۸۹۲
 ابن ادريس قاضي ۵۴۴
 ابن اسفندیار ۶۰۰ - ۶۰۹
 ابن اشعث (رک: عبدالرحمن بن اشعث)
 ابن بطوطه ۶۷۷ - ۷۰۴ - ۷۱۶
 ابن بلخی ۵۳۶
 ابن جریج (عبدالملک) ۷۷۲ - ۷۷۵
 ابن حجر عسقلانی ۸۶۲
 ابن جری باهلی ۲۱۸ - ۲۳۲
 ابن حزم ۱۹۲ - ۲۵۱
 ابن حوقل ۱۲۳ - ۱۲۶ - ۱۴۳ - ۲۱۴
 ۲۱۵ - ۴۵۹ تا ۴۶۳ - ۴۷۰
 ۴۷۸ - ۴۸۰ - ۴۷۹ - ۴۸۳ - ۴۸۸
 ۴۸۹ - ۴۹۰ - ۴۹۸ - ۴۹۹ - ۵۵۳
 تا ۵۵۶ - ۵۹۸ - ۶۰۴ - ۶۰۶
 ۶۲۶ - ۶۲۷ - ۶۷۳ - ۶۸۲
 ۶۸۵ - ۷۰۰ - ۷۰۶ - ۷۰۹ - ۷۲۹
 ابن خازم (رک: عبدالله بن خازم)
 ابن خالویه ۶۶۹
 ابن خردادبه ۲۹ - ۳۰ - ۳۸ - ۶۸ - ۷۲
 ۱۱۵ - ۱۲۳ - ۱۴۳ - ۲۱۳ - ۲۳۷
 ۳۱۲ - ۴۳۷ - ۴۳۹ - ۴۴۰ - ۴۴۲
 تا ۴۴۵ - ۴۹۱ - ۴۹۳ - ۴۹۹
 ۵۰۸ - ۵۱۷ - ۵۵۴ - ۵۵۵ تا
 ۵۵۹ - ۵۹۶ - ۶۹۴ - ۷۵۴
 ابن خلدون ۳۹۹ - ۴۰۰ - ۴۰۴
 ۴۳۵ - ۴۳۶ - ۴۴۲ - ۴۴۳
 ۵۲۷ - ۵۴۳ - ۸۶۷ - ۹۰۶
 ابن خلکان ۴۸ - ۵۵ - ۶۲ - ۱۸۷
 ۲۴۶ - تا ۲۵۳ - ۲۶۰ - ۲۸۵
 ۲۹۵ - ۲۹۸ - ۳۲۲ - ۳۲۷ - ۳۳۲
 ۳۴۷ - ۳۸۳ - ۳۷۸ - ۳۸۹
 ۳۹۰ - ۳۹۶ - ۳۹۸ - ۴۰۲ - ۴۰۳
 ۴۰۷ - ۴۱۳ - ۵۲۹ - ۶۲۸ - ۷۰۸

ابوالحسن اشعری ۷۹۸
 ابوالحسن نساپوری ۶۷۱
 ابوحفص بفاوردان ۴۶۱
 ابوحفصه طیب ۸۲۲
 ابوحکیم شیبانی ۲۲۸
 ابوحنیفه (نعمان امام) ۴۰۳-۴۲۴-۴۲۸
 ۵۱۸-۵۳۷-۸۰۲ تا ۸۰۴-۸۰۹-۸۱۳
 ۸۶۰-۸۷۵-۸۸۶-۸۹۷-۹۲۶
 ابوحنیفه (شرح وافکار او) ۷۹۳ تا ۸۰۴
 ابوحنیفه دینوری ۲۴۴-۲۹۶-۳۱۰
 ابوالخصیب ۲۸۶ (رک: وهیب نسایی)
 ابوخلده خاجی ۲۰۶
 ابوداود (سلیمان بن جارود سیستانی صاحب
 سنن) ۵۳۹-۷۷۶-۷۸۲-۷۸۳-۷۸۵
 ۸۰۰ تا ۸۰۳-۸۷۷
 ابوداود دقیقب ۲۵۵-۲۷۴-۲۸۰-۲۸۹
 ابودلامه ۲۴۷
 ابودوانیق (رک: منصور خلیفه)
 ابودیم حازم (قاضی) ۵۴۱
 ابوذر غفاری ۸۶۰
 ابوریحان (رک: البیرونی)
 ابوزید بلخی ۱۳-۱۴۳
 ابوزید سیرافی ۴۸۱-۶۹۴
 ابوسعید ابوالخیر ۹۰۵-۹۲۸
 ابوسعید خدری ۷۹۲
 ابوسیفان ۷۵۰-۷۵۱
 ابوسیفان نسایی ۵۳۹-۸۰۳
 ابوسلمه ۲۴۶-۲۶۹-۲۷۱ تا ۲۷۳-۲۸۰
 ۲۸۵-۲۹۳-۲۹۸
 ابوشراحیل ۲۵۸-۵۷۳
 ابوطالب مکی ۷۷۲
 ابوطیب مصعبی ۹۲۹
 ابو عاصم بستی ۲۷۴-۲۹۶-۴۱۲

ابن ندیم ۲۷۷-۲۷۸-۳۰۱-۳۰۴-۳۰۸-۳۹۹
 ۴۷۴-۵۱۸-۶۸۷-۶۹۴-۷۲۷-۷۳۴
 ۷۳۵-۷۶۹-۷۷۶-۷۷۷-۸۰۶-۸۰۷
 ۸۰۹-۸۲۹-۸۳۱-۸۳۵-۸۳۷-۸۳۹
 ۸۴۰-۸۴۳-۸۴۴-۸۴۸-۸۵۵
 ابن هشام و سیرت تالیف او ۵۳۳-۸۲۹
 ابن یوسف ۲
 ابنیه و تعمیرات ۶۶۴ بعد
 ابنیه خیریه ۷۰۵ بعد
 ابنیه خیریه فضل بر مکی ۷۰۸
 ابواسحاق ابراهیم (رک: اصطخری)
 ابواسحاق ۲۸۹
 ابوالاسود الدولی ۴۲۰-۸۰۶-۸۰۷
 ابویوب تورانی ۲۹۰
 ابوبراز ۱۴۹
 ابوبردعه بن عبیدالله ۱۹۹-۲۰۰
 ابوبکر بن ابی الدنيا ۷۶۰
 ابوبکر صدیق ۱۹۹-۳۶۰-۴۲۵-۵۰۱-۷۸۸
 ۸۵۹-۸۷۰
 ابوبکر بن عمر طبری ۸۵۳
 ابوبکر بن محمد قاضی ۷۷۴
 ابو بلال مرداس خاوجی ۹۲۱
 ابوالخفی عباس بن طرخان ۷۵۳-۷۵۵
 ابو ثور ۸۷۵
 ابوجعفر ابن حبش ۸۴۰
 ابوجعفر رواسی ۸۱۰
 ابوجعفر شذاماری ۷۹۶
 ابو جهم بن عطیه ۲۵۵
 ابو حاتم بلخی ۸۵۴
 ابو حاتم (عالم عربی) ۸۰۹
 ابو حاتم سهل سجستانی ۸۱۱-۸۸۲
 ابو حامد الزاولی ۳۲
 ابو حیان ۸۵۳

ابو محمد منصورى قاضى ۷۰۱-۷۲۹-۷۹۲	ابو العاصى ثقفى ۲۲۲
ابو مسلم ۵۰-۱۲۰-۱۳۲-۱۳۴	ابو العباس فضل طوسى ۷۰۳ تا ۷۰۵
۱۳۹-۱۷۷-۱۸۹-۱۹۰-۱۹۳-۱۹۵	ابو العباس مروزى ۲۵۶
۲۰۵-۲۰۸-۲۱۲-۲۳۲-۲۳۵ تا ۳۰۵	ابو العباس بن مسروق ۷۶۰
۳۰۸ تا ۳۱۵-۳۲۲-۳۲۴ تا ۳۸۴	ابو عبدالله يحيى ۸۲۷
۳۸۵-۳۸۸-۳۹۸-۴۰۰-۴۰۸-۴۱۲	ابو عبيده حنفى (با عبيده) ۳۰۲
۴۱۴-۴۹۲-۵۰۲-۵۲۳-۵۲۴	ابو عبيده بن زياد ۱۹۸
۵۳۰-۵۴۰-۵۷۱-۵۷۳-۵۷۹	ابو عبيده معمر ۸۸۲
۵۸۱-۵۸۳-۵۹۷-۶۱۳-۶۲۱-۶۲۵	ابو العاصيه اسما عيل ۸۲۲-۹۰۲
۶۲۶-۶۴۶-۶۶۹-۶۷۸-۶۹۹-۷۰۳	ابو العذافر ۳۵۳
۷۰۹-۷۱۴-۷۲۱-۸۰۴-۸۰۸	ابو الريان عيار ۳۵۶-۶۱۲
۸۲۳-۸۵۱-۸۷۱-۸۸۳-۸۹۲	ابو عطاء الفلج سندی ۸۱۵
ابو مسلم و شرح زندگانی و توفیق او ۲۳۵ تا ۲۹۵	ابو الفتح بستى ۱۴۵-۸۸۶-۸۸۸-۸۹۹
ابو مسلميه (فرقه) ۸۹۲	ابو الفداء ۵-۹۸-۶۷۳-۷۸۸
ابو مسلم تبردار خراسانى (کتاب) ۲۶۶	ابو الفرج اصفهانی ۸۱۵
ابو مسلم نامہ ۲۶۶	ابو الفرج شريف خازن ۲۹۷
ابو مطيع حکم قاضى بلخى ۵۳۹-۷۹۶-۷۹۹	ابو عقيل خارجى ۳۶۶
ابو معروف سيستانى ۵۳۹	ابو العلاء معرى ۳۲۷-۷۳۲-۸۹۹
ابو معشر بلخى ۶۳۶-۸۳۶-۸۳۷ بيمد	ابو على تنوخى ۸۸۵
ابو معشر سندی ۸۳۰-۸۳۱	ابو على جارود نساپورى ۸۰۳
ابو منصور معرى ۵۱۷	ابو على رباطى ۹۱۴
ابو موسى اشعري ۷۱۶-۸۷۸-۸۷۹	ابو على شيبانى ۱۹۳
ابو المويد بلخى ۷۴۸	ابو على قاضى خوارزم ۵۳۹-۸۰۲
ابو نواس ۶۵۱-۸۱۶-۸۱۹-۸۲۵	ابو على لاويك (ابوبكر) ۴۶-۴۷
ابو نصر سراج طوسى ۹۰۰-۹۰۱-۹۰۹-۹۱۲	ابو عمرو اعجمى ۲۵۸-۵۷۳
ابو نصر ۲۹۴	ابو عمرو بن علاء ۸۰۷
ابو نعيم (راوى حديث) ۷۷۴-۹۰۶	ابو عوف بن عبدالرحمن ۳۷۱
ابو الهندي اسدى ۱۸۴	ابو عيسى محمد بن عيسى (رك: ترمذى)
ابو هاشم عثمان كوفى اولين صوفى ۹۰۶	ابو القاسم بغوى ۷۷۶
ابو هاشم محمد حنيفه ۸۷۱	ابو القاسم بلخى ۳۰۸
ابو هلال عسكرى ۷۵۷	ابو القاسم غسان ۲۶۷
ابو يعقوب اسحاق بن مشاد ۸۸۷-۸۸۸	ابو لؤلؤ ۱۴۸
ابو يوسف (قاضى) ۴۰۳-۴۲۴-۵۲۸-۵۳۷	ابو مالك ۲۸۸
۵۴۲-۶۲۸-۷۹۵-۷۹۷-۸۰۲	ابو محمد صادق ۲۴۵

۷۳۰-۷۲۹-۷۱۷-۷۱۵-۷۱۰-۷۰۷

۸۷۳-۷۹۲-۷۳۳

احصائیه های مالی ۴۳۶ بجم

احکام خمسہ در فقه شیعہ ۸۶۵

احکام السلطانیہ ۲۶ تا ۲۹-۴۲۲ تا ۵۲۴

۵۴۵-۵۴۳-۵۳۴

× احمد آباد ۷۸۰

احمد ایشیہی ۵۳۷

احمد افشار ۳۱۷

احمد امین (مولف) ۷۲۸-۷۶۲-۸۰۹

(نیز رک: ضحی الاسلام)

احمد جحفه برمکی ۴۰۷

احمد حابط ۲۵۱

احمد حرب ۸۸۶

احمد بن حسین زنبیل ۶۴

احمد (حکیم) ۳۲۸

احمد بن حنبل (امام) ۴۹۱-۷۶۸-۷۷۶

۸۷۵-۸۰۲-۷۹۳-۷۹۱-۷۹۰-۷۸۶

۹۰۹

احمد حنبل (شرح حال و مذهب او) ۷۹۳-۷۹۲

احمد بن خزیمه ۲۲۸

احمد بن خضرویه ۹۰۸

احمد بن سهل (ابوزید بلخی) ۱۳-۱۴۳

احمد بن سیار مروزی ۸۷۶

احمد شاگرد ۶۴

احمد شاه بابا ۲۰-۷۴۲

احمد بن طاهر ۳۶۷

احمد بن عبدالله اسماعیلی ۸۶۳

احمد بن عبدالله جو بیاری ۸۸۶

احمد بن عبدالله خجستانی ۷۵۹-۸۴۹

احمد بن عبدالوهاب نویری ۶۴

احمد بن عمر (رک: ابن رسته)

احمد فرغانی ۸۴۰

احمد فرید (دکتور) ۶۴۵ تا ۸۱۸

ابی بکر بن عبیدالله ۲۰۱

ابی حمید مروودی ۲۸۸-۲۸۹

ابی الزبیر مکی ۲۵۱

ابی بن کعب ۷۸۸

ابیات المعانی از ابن اعرابی ۸۱۳

ابیات المعانی اخفش ۸۱۱

× ابیورد (باورد) ۱۴۴-۲۵۵-۲۶۲-۳۵۰

۴۶۲-۴۹۰-۵۶۰-۶۰۵-۶۲۵-۶۲۹

۹۰۷

اپرویز مرزبان سیستان ۶۰۴

۱-پو-کین (افغان) ۶-۷-۲۴-۶۷

اترک خراسانی ۵۹۸

اترک (آذرک) ۳۵۱

الاتقان سیوطی ۷۷۲

× اترک ۴۰۹-۴۴۷-۴۷۹-۶۹۲-۷۲۴

اتل خان سدوزی ۷۴۲

اثبات النبوه ۸۷۳

اثقیان ۶۵۶

اجتهاد نردشیمه ۸۶۵

اجثم مروودی ۳۱۸

× اجرستان (رک: وجیرستان)

اجفار (عید) ۶۶۱

اجماع در شرح ۷۸۸

الحک ۳۸۰

احتساب و حسب ۵۴۲ بجم

الاحداث (کتاب) ۷۷۱

احرسی؟ ۵۷-۶۲

× احصاء ۵۵۵

احسن التقاسیم ۳۷-۱۴۳-۲۱۵-۴۲۱

۴۴۰-۴۴۱-۴۵۲-۴۵۳-۴۵۵-۴۵۷

۴۶۵-۴۶۹ تا ۴۷۱-۴۷۸-۴۸۰-۴۸۲

۴۸۳-۴۸۵-۴۸۸-۴۹۰-۴۹۱-۴۹۹

۵۴۰-۵۵۰-۵۷۵-۶۰۷-۶۲۷-۶۲۹

۶۷۱-۶۷۲-۶۷۵-۶۷۷-۶۷۹-۶۸۱

۶۸۲-۶۸۵-۶۹۱-۶۹۵ تا ۷۰۱-۷۰۵

- احمد بن فضل ۴۱۳
احمد بن محمد اسماعیلی ۸۶۳
احمد بن محمد سرخسی ۸۴۴-۸۴۵
احمد بن محمد قباوی ۱۲۲
احمد بن محمد (معمار) ۱۸۷
احمد بن محمد مهندس ۶۴۰
احمد بن محمد نسوی ۹۱۰
احمد بن مصعب ۴۱۶
احمد بن موسی شاکر ۸۴۶
احمد بن نسایی ۷۸۶
احمد بن نصر نساپوری ۸۷۷
احمد بن یحیی ابن الراوندی ۳۰۸
احمد بن یحیی بلاذری ۱۲-۱۳-۲۹-۴۸
۴۹-۵۱-۶۱-۶۳-۷۲-۱۰۷-۱۱۲
۱۴۷-۱۴۹-۱۵۵-۱۵۹-۱۶۲-۱۶۳
۱۷۹-۱۹۷-۲۰۱-۲۰۸-۲۲۵-۲۲۷
۳۸۱-۴۵۹-۴۶۸-۵۱۲-۵۱۷-۶۰۰
۶۶۸-۶۸۳-۶۹۹-۷۲۲-۷۶۵-۸۲۹
احمد بن یعقوب سجزی ۸۷۳
احمد یعقوبی (رکک: یعقوبی)
احمد شاد ۱۱۷
احمد بن قیس ۲۹-۱۰۷-۱۴۵-۱۴۷ تا ۱۵۴
۱۹۳-۵۲۶
احوال و آثار رودکی (کتاب) ۷۳۶
احیاء العلوم ۷۷۵
اخرون ۱۷۱-۱۷۲-۱۷۳
× اخرون ۴۳۹
اخريد (شاه) ۲۷۳
× اخري ۵۵۳
اخيار اصفهان (کتاب) ۷۹۲
اخيار برامکه (کتاب) ۳۴۶-۳۴۷-۳۸۲
۳۸۳-۳۸۸-۳۹۵-۴۰۳-۷۵۵
اخيار بشارين برد (کتاب) ۸۳۱
اخيار خراسان (کتاب) ۳۲۸
اخيار الصوفيه والزهاد ۹۱۰
- اخيار الطوال ۲۴۴-۲۶۶-۲۹۶-۳۱۱
اخيار العلماء باخبار الحكماء ۷۲۶-۷۳۰
۸۳۶-۸۳۷-۸۳۹-۸۴۰-۸۴۴-۸۴۶
۸۴۸-۸۵۰-۸۵۴
اخيار ماوراء النهر (کتاب) ۳۰۳
اخيار البيضا (کتاب) ۳۲۲
اخيار الوزرا، ابن قاسی ۳۸۳-۴۰۳
اخيار الهند والسند ۴۹۹
اختر (رایت) ۵۸۳
اختلاف الحديث از شافعی ۸۷۶
اخشاذ ۵۹۸
اخفش سعید بن مسعود بلخی ۸۱۱
اخفش نحوی ۸۲۰
اخميمی ۸۴۳
اخى های بکتاشی (اهل فتوت) ۲۶۶
اخى خردک ۲۶۶
اداره در عصر اسلامى ۵۱۳ ببعده
ادب القاضی (کتاب) ۷۷۱-۸۷۶
ادب المفرد بخاری ۷۳۱-۷۸۰-۸۰۰
ادب جبریه ۹۲۰-۹۲۸ تا ۹۳۰
ادب خوارج ۹۱۹-۹۲۰ تا ۹۲۲
ادب شيمه ۹۱۹ تا ۹۲۱-۹۲۳ تا ۹۲۶
ادب صوفیان ۹۲۰-۹۳۰ تا ۹۳۲
ادب مرجئه ۹۲۰-۹۲۶ تا ۹۲۸
ادب معتزله ۹۱۹ تا ۹۲۱
ادله اربعه ۸۶۰
ادريس عجلي ۲۵۴
ادريسي (مؤلف) ۴۶۰-۴۶۱-۴۸۰-۴۸۸
۵۶۱-۵۶۲-۶۸۵-۶۹۲-۶۹۵
× ادوان تيزان ۴۶۰
اديبا تماويديا (کتاب علم باطن) ۵
اديرا (هودير) ۸۵
× اراکوزيا ۴۵۰-۶۷۸

- اروپا ۴-۱۹-۳۴۷-۴۷۳-۴۷۴-۵۹۱
 ۵۹۸-۶۰۱-۶۰۲-۸۳۳-۸۳۷-۸۴۱
 ۸۴۲-۸۷۶
 × اورور (روهری) ۲۱۶-۲۱۸-۲۲۶-۲۲۷
 ۲۲۹-۳۷۵-۴۸۳-۷۱۱-۷۱۳
 اریجاسوان (عید) ۶۶۱
 اریک اشمید (دکتور) ۷۱۴
 ازارقه (سبزپوشان) ۳۵۱-۸۸۱
 ازد (قبیله) ۱۷۳-۵۷۶
 ازداکند خوار (عید) ۶۲۲
 ازدی ۱۶۳
 ازهری هروی ۸۱۲
 × ازین ۲۳۰
 ازید ها که = دهاک = ضحاک ۱۳۱
 اساس الدعوه ازسجزی ۸۷۳
 اساس قضای اسلامی ۵۳۴ بعد
 اساوره - اسوار ۵۹۸-۶۰۰
 اسواران سردار ۵۶۷
 × اسپهبد بلخ ۸۱-۱۱۷-۱۱۸
 اسپهبدان ۱۴۳
 استادسیس ۱۵۲ (نیز رک: سیس)
 × استان ۵۱۴
 × استانبول ۱۱۰-۲۶۶-۵۸۴-۷۶۹-۷۷۰
 ۷۸۰-۷۸۲-۷۸۳-۸۲۳-۸۲۳-۸۳۲-۸۹۰
 استانکرا الجامع تفسیر ابن دهن ۸۵۵
 استدراک درباره کلمه خلیفه و ملک ۹۳۳
 استدراک در باره کلمه گراو خوره ۹۳۳
 استدراک درباره کلمه رتبیل ۹۳۴
 × استر بیان ۵۶۰
 استن - اشتب - ستوبه ۶۶۷
 استوار (معتد مستوفی) ۵۲۸
 × استو ناونده ۳۸۶
 اسحاق بن ابراهیم قاضی ۵۳۹-۵۴۱-۸۰۲
 اسحاق بن البتگین ۳۰۵
 × ارباع خراسان ۱۴۴
 اریو خانیس ۵۹۱-۵۹۵
 ارتیشاران سالار ۵۶۷
 ارتیشارستان (کتاب) ۵۶۷
 ارثماطیقی از سرخسی ۸۴۵
 ارجاء و تفویض ۷۹۸
 ارجاء در ادب ۹۲۶ تا ۹۲۸
 اردشیر بابکان ۹۴-۱۴۱-۱۴۲-۲۱۳
 ۲۳۶-۲۵۰-۳۷۸-۳۷۹-۵۱۴
 ۶۲۵-۶۳۲-۸۵۱
 × اردن ۷۹۰
 × اردهستانه = پورته ستانه ۷۰۲
 اردی بهشتگان (جشن) ۶۴۹
 اریاق لشکر ۵۸۰ بعد
 ارسطو ۸۴۱-۹۰۴
 × اریکن ۵۵۷
 اریسلان (ملک) ۱۰۹
 × ارغنداب (دریا) ۲-۲۲-۵۷-۶۰-۶۸
 ۷۰-۱۰۹-۱۹۷-۳۴۲-۳۵۴-۴۴۶
 ۴۵۰-۴۶۸-۴۷۹-۴۸۱-۶۲۰
 ۶۲۷-۶۸۰-۶۸۱-۷۲۰
 × ارغوی (قراغو - امام خورد) ۱۸۶-۱۸۷
 ۱۸۸
 × ارغین ۵۵۷
 ارکان در فقه شیعه ۸۶۲
 × ارکش ۲۷۴
 ارگ - کهنده - درون ۷۰۲ بعد
 ارگبذ ۵۶۷
 ارگ بلخ (شهر درون) ۶۷۸
 ارگ زرننگ ۶۷۴
 ارگ شاهی ۶۰۱
 × ارگون ۴۲
 × ارمیل (ارمیل) ۲۱۴-۲۲۰-۲۲۲
 × ارمینیه ۳۹۰-۴۰۲-۵۱۵
 × ارنج (کرنک) ۳۷۱

✕ اسکندریه ۸۳۹-۹۰۳-۹۰۵
 اسکیمت (رک: اشکش)
 اسلام (ازدوی) ۳۱۰
 اسلامیکا (مجله) ۷۷۰-۸۲۸
 اسلمة مردم قدیم ۸
 اسلم بن زرعہ ۱۹۴
 اسلم بن صبیح ۲۵۸
 اسماء بنت بو مسلم ۲۹۶
 اسماء خیل العرب و فرسانہم ۸۱۳
 اسماء عقا قیرہند (کتاب) ۸۵۴-۸۵۵
 اسماعیل بن ابراہیم صایغ ۸۰۱
 اسماعیل جعفر صادق امام اسماعیلیہ ۸۶۳
 ۸۷۲-۸۷۳
 اسماعیل جمعی ۷۷۹
 اسماعیل سدی ۷۷۲
 اسماعیل شنیزی ۶۷۹
 اسماعیل بن صبیح ۳۵۷-۳۵۹
 اسماعیل بن عزوان ۴۱۶
 اسماعیل بن علی قاضی ۵۳۸
 اسماعیل بن محمد اسماعیلی ۸۶۳
 اسماعیل بن موسی برمکی ۴۰۷
 اسماعیل بن یسار ۲۳۷
 اسناد مانوی ۶۳۵-۶۳۶
 اسود بن یزید ۷۹۵
 اسید بن عبداللہ ۳۱۸-۴۱۴
 اشا ۶۶
 اشاعرہ ۹۱۵
 اشبہار ۲۲۴-۲۲۸
 اشقیال ۹۸
 اشتر مفاک ۵۵۴
 الاشتقاق اخفش ۸۱۱
 اشراقیان صوفی ۹۱۸
 اشرس بن عبداللہ ۱۳۹-۱۸۲-۱۸۳-۱۹۵

اسحاق ترگہ ۲۳-۲۰۲-۳۰۴
 اسحاق صفی ۷۶۵-۸۲۰ بید
 اسحاق بن سلیمان ۴۰۴-۴۱۱-۸۰۳
 اسحاق بن مجاہد منظلی ۸۰۲
 اسحاق سلمیہ ۸۹۳
 اسحاق کرامی ۸۸۷
 اسد آباد بلخ ۱۸۵-۵۵۴-۵۵۶-۶۷۶-۷۰۰
 ۷۰۴
 اسد بن حبیلہ ۳۳۶
 اسد بن عبادہ ۱۳۹-۱۸۰ تا ۱۸۵-۱۹۵
 ۲۴۶-۳۸۲-۳۸۳-۴۱۹-۴۶۷
 ۵۹۶-۵۹۷-۶۴۸-۶۷۶-۷۰۰
 ۷۵۲-۷۶۰-۸۷۰-۸۹۸
 اسدی طوسی ۹۲-۵۱۷-۶۵۱
 ✕ اسراب ۵۵۷
 اسرار التوحید ۹۰۰-۹۰۵-۹۲۸
 اسرار الکیما ۸۴۴
 اسرار الموالید ۸۵۴
 اسرائیل بن زیاد ترمذی ۸۰۳
 اسرائیل بن موسی ۷۲۹-۷۷۷
 ✕ اسروشنہ (اشروسنہ) ۳۴۳-۵۹۸
 اسدی خراسانی ۴۶۳-۶۹۶
 ✕ اسفزار ۱۹۰-۳۴۳-۳۵۳-۴۳۷
 ۴۳۸-۵۵۹ تا ۵۶۱-۷۱۱-۷۱۳
 اسفزاری ۲۴۲
 ✕ اسفنجای ۵۶۲
 اسفندار مذ (فرشته) ۶۵۸-۶۵۹
 اسفدیاریہ (فرقہ) ۶۳۸
 اسقف نستوری ۶۰۵
 اسکجمو کہ خوارزمشاہ ۶۴۱
 اسکندرا ۵۵۲
 ✕ اسکندہ ۲۱۵-۲۲۷
 اسکندر ۶۴۰-۶۹۲
 اسکندر برنس ۶

- اصول حركات السماويه ۸۴۰
اصول خمسة معتزليان ۸۹۵ بعد
اصول الدين از امام رضا ۸۰۴
اصول علم نجوم فرغانى ۸۴۱
اصول فقه و موسس آن ۸۷۵
اصول الكافى ۸۶۴-۸۶۸
اصول الكيمياء ۸۴۴
اطماع ۵۸۱
الاعتصام از محمديمان ۴۸۵
X اعظم گره ۱۶۳
اعلاق النفسه ۱۴۳-۸۷۳
الاعلام ۱۷۱-۱۷۲-۲۱۹-۲۳۷-۲۵۹
۲۶۴-۳۴۹-۳۵۱-۷۶۱-۷۶۸
۷۷۱-۷۷۳-۷۷۵-۷۷۶-۷۷۸ تا
۷۸۴-۷۸۶-۷۸۷-۷۹۱ تا ۷۹۴
۸۰۰-۸۰۱-۸۰۵-۸۱۰ تا ۸۱۳
۸۱۷-۸۲۳ تا ۸۲۵-۸۳۱-۸۳۶
تا ۸۳۸-۸۴۲-۸۴۴-۸۴۵-۸۴۷
۸۶۳-۸۷۳-۸۷۹-۸۹۵ تا ۹۰۹
اعلام الموقعين ۵۳۸
اعلام النبوه از ماوردى ۹۰۴
اعمال مكلفان در فقه شيعه ۸۶۵
اعیاد خراسا نيان ۶۴۶ بعد
اعیاد سغد و خوارزم ۶۵۹ بعد
اعیاد و روزهای خاص ۶۴۳ بعد
اعین بن هرثمه ۳۶۷-۴۱۳
الاغانى ومدون نخستين آن ۸۱۵
الاغانى ۲۳۷-۲۳۹-۲۴۱-۲۴۲-۲۴۳
۳۳۳-۳۹۰-۵۱۴-۶۰۳-۶۰۵-۶۱۷
۶۲۸-۷۳۱-۷۵۱-۸۱۵ تا ۸۱۸
۸۲۲-۸۲۴ تا ۸۲۷-۸۶۷-۸۷۱
۹۰۲
الاغانى از یونس کاتب ۸۱۵
افراد الشاميين تالیف مسلم ۷۸۲
- اشعار السایره (کتاب) ۶۴۶
اشعث بن بشر ۵۷-۲۰۷
اشعث بن محمد ۳۶۶-۶۱۲
اشکال العالم (کتاب) ۶۷۴
اشکانيان ۱۵۲-۵۰۹-۵۹۸-۶۰۱
X اشکمش (اسکیمشت؟) ۱۱۴-۱۱۸
۱۱۹-۷۱۷
اشناس (ملوک) ۷۰۴
اشوکا ۷۱۹-۸۵۷
X اشهاره ۲۱۵
شهب بن بشر ۲۰۶
الاصابه (کتاب) ۱۶۰
اصحاب اخبار ۵۵۲
اصرم بن عبد الحمید ۳۳۶-۴۱۳
اصطخرى ۱۳-۱۰۳-۱۲۳
۱۴۳-۱۴۵-۱۴۷-۲۱۳-۲۷۶
۴۵۲ تا ۴۵۷-۴۶۳-۴۶۵-۴۷۰
۴۸۲-۴۸۸-۴۸۹-۴۹۱-۴۹۲
۴۹۸-۵۰۲-۵۰۴-۵۵۴ تا ۵۵۶
۵۵۹-۵۶۱ تا ۵۶۳-۵۷۵-۶۰۶
۶۲۷-۶۷۲ تا ۶۷۷-۶۸۲-۶۸۵
۶۹۵-۶۹۶-۶۹۸-۷۰۰-۷۰۱
۷۲۹
اصفح بن عبدالله ۲۰۹-۲۱۰
X اصفهان ۱۴۷-۱۸۹-۲۴۷-۲۵۳-۲۶۲
۳۰۸-۳۴۹-۴۴۷
اصفهد ۷۴۱
اصمى ۳۹۹-۸۰۸ تا ۸۱۱-۸۲۰-۸۲۴
۹۰۶
اصل الشيعه (کتاب) ۸۶۲-۸۶۴-۸۶۶
۸۶۸
اصناف کارداران و دواوين ۵۲۵ بعد
اصناف المرجئه (کتاب) ۸۹۵

- الپ تگین ۳۳-۳۴-۳۵-۱۰۹-۱۱۳-۱۲۵
- التمش ۱۶۲
- الدراری (اندری؟) ۵۵
- الروور (رک: ارور)
- الفباء (کتاب) ۷۷۰
- الفستون ۸۶
- الکسندر پولی هستور ۳۷۷
- الگورزم واصل کلمه آن ۸۳۸
- × النجان ۴۶۰
- الیاس نبی ۸۶۷
- الیاس بن اسد سامانی ۴۱۶
- الیجه مروی ۶۰۵
- امارت و انواع آن ۵۲۲ تا ۵۲۵
- امارت استکفاء و تفویض ۵۲۳
- امارت استیلا ۵۲۴
- امارت خاص ۵۲۲
- امارت عام ۵۲۳
- امامت اختیار ۸۵۹-۸۶۰
- امامت منصوص ۸۶۰-۸۶۲-۸۶۴
- امام غائب ۸۶۳-۸۶۴-۸۶۶
- امامان مستور ۸۶۳
- امامیه اثنا عشریه ۸۶۴
- امپراتوری روما (کتاب) ۴۴۳
- ام حبیب ۳۷۲
- ام خالد بنت یزید ۳۸۸
- ام سلمه ۳۸۸
- ام یحیی ۳۸۸
- × امیر ۶۹۰
- امراء القیس ۸۱۷
- × امسیر (ازمین) ۵۵۹
- امیر الاسباع ۵۸۲
- امیر بن احمر ۱۴۹-۱۵۸-۱۶۶-۱۹۴-۱۷۵
- امیر بخشاب ۴۶۲-۴۶۵
- امیر العدل (میرداد) ۵۴۶
- افراسیاب ۶۵۲-۶۵۳
- × افرنجه ۵۱۶
- افریدون ۶۴۶-۶۵۳-۶۵۵-۶۵۶
- ۶۵۸
- × افریذین ۵۵۳
- افریغ خوارزم شاه ۶۴۰
- × افریقا ۴۰۹-۴۶۶-۵۸۲-۵۹۷
- افشین ۱۸۰-۵۹۸-۸۴۹
- افضل اصفهانی ۳۶۹
- افغان-افغانی-افغانان: ۱۶-۲۰-۲۴-۴۲
- ۶۳-۸۶-۳۶۸-۴۳۰-۴۹۵-۴۹۹
- ۵۴۶-۵۷۹-۵۸۴-۵۹۳-۵۹۴
- ۶۲۰-۶۶۱-۷۹۱
- × افغانستان: در اکثر موارد مکرر
- افغانستان شمالی تالیف بیت ۶۰۷
- افلح بن محمد ۳۳-۳۷-۳۸-۴۳ تا ۴۷-۶۸۰
- افلح بن یسار ۷۲۸
- اقیان لاهوری ۹۰۴-۹۰۹-۹۱۵-۹۱۸
- اقتصادیات ۱۸: بیعد
- الاقران تالیف مسلم ۷۸۲
- اقطاع در تنخواه ۵۴۱
- اقلیدس ۸۴۶
- اکاتکت ۱۱۰
- اکبر خود که (مولف) ۸۰
- اکرام الناس ۳۸۲
- × اکسفورد ۵۰۰
- اکشوهنی (واحد نظامی) ۵۶۴-۵۶۵
- × اله آباد ۷۸۰-۷۸۵-۸۵۸
- الله بخش یوسفی ۱۶۳
- × البرز (جبال) ۱۴۲
- البسه و لوازم عسکری ۵۷۹: بیعد
- الپارسلان ۱۲۷

- امیر علی (سید) ۵۲۲-۵۲۵
 امیر مسعود سپهرم ۲۴۸
 امویان : در بسا موارد
 امین (خلیفه) ۳۴۹-۳۷۱-۳۹۷-۴۰۲-۴۰۷
 ۵۴۹-۶۱۱-۶۵۱-۸۱۹
 امین آل محمد (لقب) ۲۶۶-۲۶۸-۲۶۹
 ۲۸۵-۲۸۸
 امیه بن عبدالله ۱۷۰-۱۷۱-۱۹۴-۱۹۹
 × اناطولی ۲۶۶
 × انبار جوزجان ۴۵۵
 × انبار عراق ۲۸۱-۲۸۶-۳۹۶
 انبارگک بډ ۵۶۷
 انتخذ (اندخوی) ۱۸۳
 انتقال و تخلیق افکار از افغانستان ۷۲۳ بیعد
 انجیل ۶۴۹-۸۳۶
 × انجیل (نهر) ۴۶۱
 × اندراب ۲۵-۲۷-۸۶-۱۰۸-۱۴۱-۱۴۴
 ۴۵۰-۴۷۱-۵۰۴-۵۰۶-۶۱۰-۸۴۹
 اندرز آذر بدمار سپندان (کتاب) ۶۳۲
 اندرژ بډ اسپوارگان (مودب الا ساوره)
 ۵۶۷-۶۰۰
 اندرگاہ (اندرجاہ) ۶۳۹-۶۵۱
 × اندلس ۳۴۷
 × اندوس (رک : دریای سند و آبا سین)
 اندوسیتیم ۶۹
 × انوری ۲۱۵
 انساب الاشراف ۳۸۱
 الانساب سمعانی ۱۱۹-۴۶۱-۷۲۹-۷۶۰
 ۷۷۶-۷۷۷-۸۸۶
 انسایکلو پیڈیا آف اسلام ۷۱ (نیز رک
 دایرة المعارف اسلامی)
 انسایکلو پیڈیا برتاناوی ۷۳۵
 انس بن ابی اناس ۱۹۴
 انس بن مالک ۴۲۵
 × انطاکیه ۸۳۴
- × انقره ۸۵۳
 × انگلستان ۳۱۲
 انتته دیوا ۱۰۱
 انندپال (اننده پاله) ۷۶-۹۸-۹۹ تا ۱۰۲
 ۷۶۶-۸۳۵
 اننگک پال ۱۰۰
 انو جور ۸۴۹
 × انوش برد (زندان) ۵۳۳
 انوشیروان ۱۵۲-۳۲۵-۷۳۶
 انوری ۱۴۶-۶۵۷
 انیس (روزنامه) ۴۴۴
 × اوبه ۵۶۰
 اویانیشد (کتاب) ۸۵۸
 او-پو-کین (افغان) ۶۸۳
 اوج (اصل کلمه) ۷۳۱
 × اوچ ۴۴۷
 × اوچانگک (اودیانه) ۲۲-۲۴-۴۴۸
 ۶۱۰
 اوچل (راجہ) ۸۵
 اوحد الدین محمد (رک : انوری)
 اوده بهانده پوره ۷-۹۳-۹۴-۹۷-۲۲۸
 × اورتسپانه ۶۸۳
 اورل ستاین (مولف) ۸۸-۹۳-۹۴-۶۷
 اوروت نره بن زردشت ۳۷۴-۵۹۲-۵۹۵
 اوزان و اکیال ۵۰۵ تا ۵۰۹
 او ستا ۸۴-۱۵۲-۳۵۱-۳۷۳-۳۷۴
 ۳۷۵-۳۷۹-۵۶۷-۵۸۷-۵۹۰
 ۵۹۲ تا ۵۹۲-۶۲۶-۶۴۶-۶۴۹-۶۵۰
 اوس بن ثعلبه ۴۹-۱۶۸-۱۹۴
 اوضاع اقتصادی و اداری و فکری و ادبی
 افغانستان ۱۷ بیعد
 × اوق ۳۴۲-۳۵۳-۳۶۹
 اوقات و تقویم ۶۳۰ بیعد
 × اوقل (اوق) ۵۶۲
 اوگره بوت (عالم) ۷۶۶-۸۳۵
 × اوگینه ۵۵۴

ایران (فلات) ۱۴۰-۱۴۱-۴۶۷-۵۴۷	اوله پرنش (کتاب) ۷۲
۵۸۹-۵۹۰-۵۹۳-۵۹۹-۶۰۵	الف کبر و (مولف) ۸۰-۹۰-۹۴-۱۰۳
۶۰۶-۶۷۱-۷۱۹ تا ۷۳۶-۷۲۱	۱۶۲
ایران خدای ۵۸۹-۵۹۰	او-لوانو (ارونا) ۱۱
ایران در عهد ساسانیان (کتاب)	اونوالا (مولف) ۱۴۳-۵۴۸
(رک: ساسانیان)	اوهام المحدثین تالیف مسلم ۷۸۲
ایران شهر (مارکوارت) ۱۲۱-۱۳۸	اوجند رک: وپهند
۵۱۵-۵۹۰-۵۹۶-۶۰۵-۶۷۹-۶۸۳	اوتوخوشی (طبقه) ۵۹۲
ایران بن رستم ۱۰۵ تا ۱۵۸-۱۶۰	× اهرنگک (او-لی-نی) ۱۰۷
ایران نامه ۵۰۰-۵۰۹-۵۹۲	× اهرورد (اهن وانه) ۳۰۱
ایرج ۱۵۲-۵۸۹-۵۹۰-۵۹۵	اهل رأی ۸۷۵-۷۹۶-۷۹۷
× ایریاب ۷۵	اهل سنت و جماعت ۳۰۹-۳۶۹
ایست و آستره ۵۹۲-۵۹۵	اهل سنت و مبادی آنها ۸۶۰ بیعد
ایشوری پرشاد (مولف) ۸۵۸	اهلورد (مولف) ۷۸۰-۷۸۲
الایضاح فی الر دعلی سایر الفرق ۸۰۵	اعمس (عقیده) ۸۵۸
ایلک ۹۱-۱۱۱	× اهواز ۵۵۳-۵۵۸
ایلیا جاثلیق ۶۰۶	اهورمزدا ۳۵۱-۳۷۳-۳۷۷
ایلو تی (سرهنگک) ۴۰۶	ایاس بن عبدالله ۱۷۳-۸۰۳
ایلیوت (مورخ) ۹۴-۹۵-۷۳۳	ایام العرب (کتاب) ۸۲۸
الایمان از فضل شاذان ۸۰۵	× ایبک (سنجان) ۱۱۲
× ایمولیما ۶۹۰	ایت (مولف) ۶۷۸
ایطل (هامل) ۸۵	ایتاخ (مملوک) ۶۰۴
ایوان کسری ۲۹۹-۳۸۹	ایدیلار (مترجم) ۸۳۹
ایوب (محدث) ۷۹۲	× ایران ۲۲-۲۵-۳۰۹-۳۲۵-۴۸۰
	۵۱۱-۵۰۹

ب

بابر نامه ۱۶۲	× باب بصره ۵۷۲
بابک خرمی ۲۹۶-۳۱۱-۳۲۵	× باب الجامع بخارا ۶۷۲
× بابل ۵۰۹	× باب خراسان (بغداد) ۴۸۵
باج نقدی ۵۲۶	× باب سنجان ۴۶۳-۶۹۶
× باجور ۲۰-۱۶۳-۴۷۷	× باب السهله بخارا ۶۷۲
× باختر ۱۸-۲۸-۳۷۴-۴۹۸-۵۶۶-۸۵۱	× باب کابلی ۷۹۲
× باخروز ۱۵۰-۳۵۳	× باب هندوان ۴۷۸-۶۰۷
× باختری ۱۸۸-۹۲۴	× باب الهند (ویهند) ۶۹۲
باذام (باذان) ۱۱۷-۱۵۰ تا ۱۵۲	× باب یهودان ۴۷۸-۶۰۷
بادغیس ۱۱۴-۱۱۵-۱۴۲-۱۴۴-۱۵۱	بابر ۱۶۲-۴۷۹-۵۶۳

- X باورد (رک: ابیورد) ۱۶۷-۱۶۶-۱۶۵-۱۵۳
 بایسی (زن) ۲۲۶ ۳۱۸-۳۱۲-۲۷۹-۲۷۸-۱۷۱
 بایزید (رک: پیرروشان) ۴۴۶-۴۳۸-۳۷۰-۳۵۲-۳۴۲
 بایزید بسطامی ۷۵۹-۶۸۲-۶۰۵
 ۹۱۵-۹۱۳-۹۰۸-۷۲۸
 ۹۳۱-۹۱۷
 X بینه ۵۶۰
 بت (ریشه کلمه) ۷۳۲
 بت بود ۶۸۶
 بتان بامیان ۶۹۴
 بتان بامیان در بقعده ۶۸۶
 بتان قندهار ۷۳۲-۷۲۲
 بتخانه پشاور ۷۱۹
 بتیگان (جشن) ۶۵۵
 بتخانه لویک (درغزنه) ۶۸۰-۴۴-۳۸
 ۷۴۶-۷۱۸-۷۱۷
 بته (بھطه) ۷۳۱
 بجهر این چندر ۲۲۳
 X بج ثرد (بجی رتبه) ۲۱۵
 بحتری (بجیر) بن سھلب ۲۱۲-۲۱۱
 بحر الاسرافی مناقب الاحرار ۶۶۶
 البحریه (نام شخص) ۳۸۶
 X بحرین ۲۱۶-۲۱۷-۴۲۵
 X بحر قلم ۴۸۷
 X بحر هند ۵۵۱
 X بحیره خزر ۱۴۲
 X بحیره خوارزم ۱۴۵
 X بحیره روم ۴۹۳
 X بحیره زرننگ ۶۷۵
 X بحیره عرب ۳۱۴-۴۶۶-۴۷۷-۷۳۲
 بحیرین ورقاء ۱۶۹-۱۷۰
 X بخارا ۱۴۳-۱۳۰-۱۲۵-۱۲۲-۳۵
 ۱۸۳-۱۷۱-۱۷۰-۱۶۸-۱۶۷-۱۴۴
 ۳۲۱-۳۰۶-۲۷۴-۲۷۳-۲۵۵
 ۳۴۳-۳۳۶-۳۳۰-۳۲۹-۳۲۸
 ۴۸۴-۴۸۰-۴۶۹-۴۶۷-۴۶۳-۴۴۶
 ۵۰۸-۵۰۱-۴۹۰-۴۸۹-۴۸۶ تا
- ۱۶۷-۱۶۶-۱۶۵-۱۵۳
 ۳۱۸-۳۱۲-۲۷۹-۲۷۸-۱۷۱
 ۴۴۶-۴۳۸-۳۷۰-۳۵۲-۳۴۲
 ۷۵۹-۶۸۲-۶۰۵
 ۶۰۲-۴۷۸-۲۹۳-۲۴۸-۱۷۰
 ۶۶۷-۶۶۶-۶۰۷
 X بارست (نهر) ۴۶۰
 بارک ۳۸۰
 X بارکده هندوستان ۴۷۸-۴۷۹
 X باز آرخوش هرات ۶۱۳
 X باز ارمخ ۴۸۲
 X باز اربهای زرنج ۶۷۴ بعد
 بازیکر هندی ۷۳۵-۸۵۵
 باسدیو ۷۸
 X باشان ۵۶۰-۷۷۳
 X باشترو دود ۱۵۶-۱۵۵-۵۵۹-۵۶۱
 باطنیان (فرقه) ۳۲۴
 X باغ عدنانی ۶۷۰
 باغی عیار ۳۲۸
 باقلانی (امام) ۷۸۸
 باگوس شاهزادگی ۶۹
 X بالاحصار (شرح کلمه) ۷۰۲ بعد
 X بالاحصار کابل ۶۸۴
 X بالتیمور ۴۷۱
 X بالشتان (والشتان) ۱۳۳-۱۳۴
 X بامیان ۳-۱۷-۷-۲۴-۲۶-۳۳-۳۴
 ۱۲۶ تا ۱۲۱-۱۰۵-۹۱-۷۳-۵۹
 ۱۵۹-۱۴۴-۱۴۱-۱۳۵-۱۳۱
 ۴۴۰-۴۳۸-۳۴۴-۳۳۷-۳۳۶
 ۴۷۹-۴۶۲-۴۵۳-۴۴۸-۴۴۷
 ۵۶۲-۵۶۱-۵۶۰-۵۱۹-۴۹۰
 ۶۲۳-۶۲۲-۶۱۹-۵۶۸-۵۶۶
 ۶۸۵-۶۸۰-۶۷۹-۶۷۶-۶۷۰
 ۸۵۸-۷۴۳-۷۳۵-۷۲۷-۷۰۵
 بانيجور ۸۴۹
 X بانیه (باتیه) ۲۱۵-۲۲۶-۲۲۷

- ۳۰۸-۳۰۲-۲۷۹-۲۶۷ (ایدورد)
 ۹۰۴-۷۳۸
 برهماویندا ه
 بردچند ۹۱
 بردگان در بازارهای خراسان ۴۵۱-۴۵۲
 برزویه مروزی ۷۳۶
 برشیا (قسيس) ۶۰۶
 X بر کوشک ۱۳۳
 بر کویان (فرقه) ۳۲۴-۸۹۲
 X برلن ۳۷۷-۵۰۳-۵۹۰-۵۹۶-۷۹۹
 ۸۳۶-۸۵۴-۹۱۸
 X بر مخان ۴۳۸
 X بر مک (قریه) ۳۸۰
 بر مک بن بر مک (ابو خالد) ۱۷۳-۱۸۱
 ۳۷۸ تا ۳۸۳-۳۹۹-۴۰۷-۶۷۶-۷۳۴
 بر مک بن عبدالله ۳۸۱
 بر مک بن فیروز ۳۷۹-۳۸۰
 بر مک (تحلیل نام) ۳۷۹-۳۸۰
 بر مکیان بلخی (برامکه) ۱۷۳-۲۳۵
 ۲۶۷-۳۴۲-۳۴۶-۳۵۴-۳۷۳ تا
 ۴۰۷-۵۲۹-۵۹۷-۶۴۶-۷۲۸
 ۷۴۰-۷۴۶-۷۴۷-۷۵۳-۷۵۴
 ۷۵۵-۷۶۶-۸۳۰-۸۳۵-۸۴۱
 ۸۴۴ تا ۸۵۶
 بر مکیان و سهم ایشان در انتقال فرهنگ
 ۷۳۴ ببعده
 بر مکیان (کتاب) ۲۶۷-۳۸۰-۳۸۱-۳۸۶
 ۳۸۸-۳۹۰-۳۹۲-۴۰۲ تا ۴۰۴
 ۴۰۶-۸۳۵
 X برنجی ۵۵۷
 برنس (مؤلف) ۱۸۶
 X بروص (بهروج) ۲۱۷-۲۲۵
 X بروقان (بلخ) ۱۱۶-۱۱۸-۱۸۰-۱۸۱
 ۳۸۲-۶۷۶
 ۵۳۹-۵۴۱-۵۵۵-۵۵۶-۶۱۴
 ۶۲۷-۶۶۱-۶۶۳ تا ۶۷۱-۷۰۳
 ۷۰۴-۷۰۶-۷۰۸-۷۷۲-۷۷۸
 ۷۷۹-۸۰۲-۸۷۳-۸۷۷-۹۰۸
 بخارا (کتاب) ۸۶
 بخارا خدات ۷۹-۱۶۷-۱۷۹-۲۷۳
 ۳۰۷-۵۰۱-۵۹۸-۶۱۴
 بخاری (امام محمد بن اسماعیل محدث) ۷۶۸
 ۷۷۷-۷۸۶-۸۰۱
 بختی (اشتر) ۴۹۰-۴۹۲
 بختی شوع طیب ۸۲۵
 بخدی ۱۸-۳۷۳-۳۷۴-۳۷۵
 X بخش آب (مقسم الماء) ۴۶۲-۴۶۵
 X بخل بامیک ۱۴۱
 بد (معبده) ۴۰۹-۷۰۹
 بد-بد ۷۳۲
 البدایه والنهایه ۷۹۳-۸۸۷
 X بدخشان ۲۵-۱۰۸-۱۱۴-۱۴۴
 ۱۴۵-۳۱۷-۴۵۰-۴۵۵-۴۵۶
 ۴۷۱-۴۸۶-۴۸۸-۵۶۰-۶۱۰
 بدر بامیانی (بدر طرخان) ۱۳۹-۱۸۵
 بدره (مقدار) ۵۰۱
 البده والتاریخ ۵۵-۱۴۳-۱۴۴-۲۴۷
 ۲۴۸-۲۵۳-۲۹۶-۳۸۳-۷۳۲
 ۸۸۷-۸۹۱
 X بدهه (بودهییه) ۲۱۴-۲۱۵-۲۱۸-۲۲۴
 ۲۲۶-۴۵۶
 بدیل ۲۲۲
 X بندش ۵۵۳
 X بر (رباط) ۵۶۲
 بران پوشتنگ ۵۹۶
 برازین ماهویه ۱۱۴-۱۴۹-۱۵۰-۱۵۳
 برازبنده ۱۱۴-۳۱۱ تا ۳۱۴-۳۲۲
 بربر ۸۹۷
 م بر تلوا ۸۴
 البرامکه (کتاب) ۳۷۸-۳۸۱-۳۸۲-۳۹۵

- ۱۳۴-۶۲ تا ۴۹-۴۸-۴۴-۳۲-۷ بست ×
 ۱۵۸-۱۵۷-۱۵۴-۱۴۵-۱۳۶
 ۲۰۴-۲۰۱ تا ۱۹۸-۱۶۹-۱۶۰
 ۳۱۶-۲۷۴-۲۱۰-۲۰۷-۲۰۵
 ۳۶۶-۳۵۶-۳۵۰-۳۴۲-۳۳۴
 ۴۴۶-۴۴۰-۴۳۷-۴۱۸-۴۱۲
 ۴۸۸-۴۸۲-۴۸۱-۴۷۱-۴۵۴
 ۵۷۵-۵۶۹-۵۶۳ تا ۵۶۱-۵۴۰
 ۸۸۴-۷۳۳-۷۲۳-۶۷۴-۶۲۶-۶۱۳
 بست (تفصیل موقعیت آن) ۶۸۰ بیعد
 بست آب ۳۳۵-۴۶۲-۵۰۹
 × بسطام ۹۰۸
 بسطام بن عمرو ۴۱۱-۴۰۹
 بسطام بن مهشاد ۱۳۱
 بسطامیه (صوفیه) ۹۰۸
 × بسمة ۴۸۳-۴۴۷-۲۲۷
 بسودی (طبقه) ۵۹۲
 بشار بن برد ۸۲۵-۳۸۹-۲۴۰-۲۳۸
 شرح حالش ۸۱۶ بیعد
 بشار بن قیراط نشاپوری ۸۰۳
 البشاری (مقدسی) ۱۴۳-۶۱-۵۵-۳۷-۷
 ۲۵۱-۲۵۰-۲۴۹-۲۱۵-۲۱۴
 ۴۴۲-۴۴۰-۴۳۹-۴۲۱-۳۸۳
 ۴۶۰-۴۵۶-۴۵۵-۴۴۵-۴۴۳
 ۴۸۲-۴۷۸-۴۷۰-۴۶۵-۴۶۱
 ۴۹۹-۴۹۱ تا ۴۸۸-۴۸۵-۴۸۳
 ۵۶۱-۵۵۷ تا ۵۵۳-۵۵۰-۵۰۸
 ۶۲۹-۶۲۷-۶۰۷-۵۷۵-۵۶۲
 ۶۷۹-۶۷۲-۶۷۵-۶۷۲-۶۷۰
 ۶۹۷-۶۹۴-۶۹۱-۶۸۲-۶۸۰
- بروکلیمان (مولف) ۷۲۸-۶۰۸-۵۴۰-۵۵۰
 ۷۸۷ تا ۷۷۵-۷۷۱-۷۶۹-۷۳۶
 ۸۰۱ تا ۷۹۹-۷۹۵-۷۹۱-۷۹۰
 ۸۱۷-۸۱۵ تا ۸۱۰-۸۰۵-۸۰۴
 تا ۸۳۱-۸۲۸-۸۲۵ تا ۸۲۳-۸۲۰
 ۹۰۷-۸۷۶ تا ۸۷۴-۸۷۱-۸۳۳
 ۹۲۷-۹۰۹
 × برهاس ۲۱۵
 برهان قاطع (کتاب) ۳۲۶-۲۹۹-۴۲
 ۵۷۴-۵۱۴-۵۰۲-۵۰۰-۳۳۳
 ۶۴۹-۶۴۷-۶۳۵-۶۰۰-۵۸۵
 ۷۵۹-۷۳۹-۷۳۸
 برهنگین (برهنگین) ۱۱۲-۱۱۱-۷۵
 × برهمپور ۲۲۸-۲۱۵
 برهم گیت (مولف) ۷۲۶
 برهمین (طبقه) ۵۸۷ تا ۵۹۰-۵۹۵-۶۲۳
 ۶۴۳ تا ۶۴۵
 × برهمین آباد ۲۲۷-۲۲۶-۲۱۶-۲۱۵
 ۷۰۱-۲۳۰-۲۲۹
 برهمین پال ۱۰۱-۱۰۰
 برهمین شاهان ۷۴-۷۳
 برید (تحقیق کلمه) ۵۴۷
 برینور اهاها ۵۴۷ بیعد
 × بریکوت سوات ۹۹
 برینگس (مترجم) ۹۸
 بزرگدین شهریار ۷۳۲-۷۳۱-۷۲۵-۷۱۳
 بزرگدهر بختکان ۷۳۶
 بزم مملوکیه (کتاب) ۳۷
 بسام بن ابراهیم ۱۹۳
 بسام پرچم دار ۳۱۸

۳۹۷-۳۹۵-۳۹۱-۳۸۹-۳۸۷ تا
 ۴۰۸-۴۰۶-۴۰۴ تا ۳۹۹
 ۴۱۰-۴۰۲-۴۴۳-۴۶۹-۴۷۱ تا
 ۴۷۳-۴۸۴-۴۸۵-۴۹۱-۴۹۳
 ۵۲۴-۵۳۶ تا ۵۳۸-۵۵۳-۵۵۸
 ۵۶۱-۵۶۳-۵۷۴-۵۷۶-۵۷۸
 ۵۷۹-۵۸۱-۵۹۷-۵۹۸-۶۰۶
 ۶۱۱-۶۱۷-۶۲۸-۶۵۸-۶۸۶
 ۷۰۰-۷۰۴-۷۲۱-۷۲۳-۷۲۶
 ۷۲۸-۷۳۴-۷۳۵-۷۶۸-۷۶۹
 ۷۷۵-۷۷۹ تا ۷۸۱-۷۸۳-۷۹۳
 ۷۹۴-۸۰۰ تا ۸۰۲-۸۰۴-۸۰۶
 ۸۰۷-۸۱۰-۸۱۶-۸۱۹ تا ۸۲۳
 ۸۲۵-۸۲۹ تا ۸۳۳-۸۳۷
 ۸۴۷-۸۴۹-۸۵۱-۸۵۶-۸۶۰
 ۸۷۲-۸۷۵-۸۷۶-۸۷۹-۸۹۲
 ۸۹۶-۸۹۷-۹۰۷-۹۰۹-۹۲۸

بفراج ۱۸۹

× بفشور ۵۶۰

× بفلان ۳-۴-۶-۳۱-۳۲-۳۸-۴۰-۴۷
 ۷۱-۷۲-۸۰-۱۱۶-۱۲۹-۱۳۱
 ۱۴۴-۱۷۲-۱۷۴-۲۳۹-۲۴۰
 ۴۶۵-۵۱۹-۶۳۳-۷۱۸-۷۳۸
 ۷۳۹-۷۸۶

× بفنن ۵۶۳

× بفیس ۵۵۴

× بفقر (بور-غار) ۱۱۲

بقراط ۸۳۶

بکارین مسلم ۳۱۸

× بکانان ۲۱۵

× بکیانول ۵۵۸

بکر (قبیله) ۱۷۳-۲۱۱

× بکرد مرو ۹۰۷

۶۹۸-۷۰۱-۷۰۵-۷۰۶-۷۱۰
 ۷۱۶-۷۱۷-۷۲۹-۷۳۳-۷۵۰
 ۷۹۲-۸۷۳

بشرین بسطام ۱۹۲

بشرین جعفر ۲۵۷

بشر حافی ۹۰۷-۹۳۱

بشر حواری (امیر شرط) ۲۰۹-۸۸۴

بشرین داود ۴۱۰-۴۱۱

بشرین فرقد ۳۳۴

بشرین متشمس ۱۵۰

× بشترا ۵۶۱

× بشتقان ۶۹۹

× بشلنگک ۴۵۹-۵۶۳

بشیرین زیاد خراسانی ۸۰۳

× بشین (بژین = افشین) ۱۲۴-۱۴۱-۱۵۶

۴۹۰

× بصمره ۵۵-۵۶-۱۱۳-۱۶۰-۱۶۴ تا

۱۶۶-۱۶۸-۱۷۴-۱۹۶-۱۹۷

۲۰۱-۲۰۵-۲۱۹-۴۰۷-۴۰۸

۴۱۰-۴۸۴-۴۸۵-۴۹۲-۴۹۷

۵۴۰-۵۴۲-۶۶۹-۷۱۲

۷۵۱-۷۵۲-۷۶۸-۷۷۷ تا ۷۷۹

۷۸۳-۷۹۲ تا ۸۰۱-۸۰۶

۸۰۹-۸۱۰-۸۱۱-۸۱۶ تا ۸۲۰

۸۲۵-۸۷۳-۸۷۷-۹۰۵-۹۰۸

× بصرة خراسان ۶۷۵

× بطحا ۲-۳۹۷-۳۹۸

بطلیموس ۶۸۳-۸۲۹-۸۴۰-۸۴۸

× بغاوردان ۴۶۱

× بغداد ۳۳-۳۷-۴۶-۵۰-۵۲-۵۴-۶۱

۱۲۸-۲۵۳-۲۹۹-۳۱۰-۳۱۹ تا

۳۲۳-۳۳۰-۳۳۶-۳۴۲-۳۴۵

۳۴۷-۳۴۹-۳۵۲-۳۵۴-۳۵۵

۳۶۳-۳۶۵ تا ۳۶۸-۳۷۱-۳۸۶

× بکوا (بیابان) ۲۰۰
 × بکھر ۲۰ - ۵۳۸
 بکیر بن ماہان ۲۴۶ - ۸۷۰
 بکیر بن وشاح ۱۶۹ - ۱۷۰ - ۱۹۴
 بگدیس پانیگ (اسپ برید) ۵۴۷
 بگ شا ۳۰۷
 بگ لنگ (بغلان) ۳۱
 بلا ذری (رک: احمد بن یحیی)
 بلاغۃ النساء ۸۳۱
 بلال بن ابی کبشہ ۲۰۹
 بلال بن ابوموسی اشعری ۸۲۰
 × بلخ ۳ - ۷ - ۱۶ - ۲۴ - ۲۶ - ۳۳
 ۱۰۵ - ۵۹ - ۷۳ - ۸۰ - ۱۰۵
 ۱۱۶ تا ۱۱۸ - ۱۲۰ - ۱۲۳ - ۱۳۰
 ۱۳۹ - ۱۴۱ تا ۱۴۵ - ۱۴۸ - ۱۵۰
 ۱۶۵ - ۱۶۶ - ۱۷۳ - ۱۸۰ - ۱۸۱
 تا ۱۸۶ - ۲۰۵ - ۲۶۲ - ۲۶۵
 ۲۷۳ - ۳۰۱ - ۳۱۳ - ۳۱۴ - ۳۲۲
 ۳۲۳ - ۳۵۳ - ۳۵۶ - ۳۷۳ تا ۳۷۸
 ۳۸۰ تا ۳۸۴ - ۳۳۹ - ۴۱۹ - ۴۲۰
 ۴۲۲ - ۴۳۸ - ۴۴۰ - ۴۴۶ - ۴۴۷
 ۴۵۱ - ۴۵۳ - ۴۵۶ - ۴۶۷
 ۴۷۱ - ۴۷۸ - ۴۸۵ - ۴۸۸ - ۵۰۳
 ۵۱۱ - ۵۲۷ - ۵۳۹ - ۵۵۶ تا
 ۵۵۸ - ۵۶۰ - ۵۶۱ - ۵۷۱ - ۵۷۳
 ۵۸۳ - ۵۸۹ - ۵۹۶ - ۶۰۲ - ۶۰۷
 ۶۰۹ - ۶۲۲ - ۶۴۵ - ۶۴۸ - ۶۷۲
 ۶۸۲ - ۷۰۵ - ۷۰۷ - ۷۱۶ - ۷۱۹
 ۷۲۴ - ۷۴۷ - ۷۴۸ - ۷۵۲ - ۷۵۳
 ۷۶۰ - ۷۶۵ - ۷۷۲ - ۷۹۹ - ۸۰۸
 ۸۵۱ - ۸۸۶ - ۹۰۲ - ۹۰۳ - ۹۰۷
 × بنجار (بنجھیر؟) ۴۳۸
 × بلخ (تفصیل جغرافی آن) ۶۷۵
 × بلخ (تعمیر مجدد آن) ۷۰۰
 × بلخاب ۶۶۶
 × بلخ بامی ۱۴۱
 البلدان (تالیف یعقوبی) ۳۰ - ۵۱ - ۷۳
 ۱۱۹ - ۱۲۱ - ۱۲۶ - ۱۴۴
 ۱۴۹ - ۲۰۶ تا ۲۱۱ - ۲۹۶ - ۳۱۴
 ۳۲۸ - ۳۴۱ - ۳۴۵ - ۳۷۰ - ۴۳۶
 ۴۴۵ - ۴۵۲ - ۴۸۰ - ۴۸۵ - ۴۸۷
 ۴۹۱ - ۵۹۷ - ۶۰۳ - ۶۰۷ - ۶۷۳
 ۶۷۷ تا ۶۸۳ - ۶۸۵ - ۶۹۸ - ۷۰۳
 × بلری ۲۱۵
 بلعی (محمد) ۲۰۲ - ۲۵۵ - ۲۶۸ - ۲۷۰
 تا ۲۷۲ - ۲۸۰ - ۲۸۳ - ۳۷۹ - ۴۰۰
 ۶۲۵ - ۶۳۵ - ۷۳۶
 البلقہ (کتاب) ۸۱۰
 × بلقاء ۷۶۸
 بلکاتگین ۳۵ - ۱۱۳
 بلکاجور ۸۴۹
 بلوچ (قوم) ۲۰ - ۸۳ - ۱۵۸ - ۱۵۹
 ۱۶۳ - ۳۱۹ - ۴۹۲ - ۷۰۲
 بلوچ (دکتور) ۶۵
 × بلوچستان ۲۵ - ۱۶۳ - ۲۱۳ - ۲۱۵
 ۳۱۹ - ۵۰۸ - ۵۶۲ - ۸۸۵
 × بلور (پو- لو- لای) ۲۲ - ۱۰۷ - ۱۰۸
 ۴۴۸ - ۴۵۰
 × بلورستان ۶۱۰
 بلوہرو بوذاسف (کتاب) ۷۳۷
 × بم ۵۵۹
 × بمبھور (سند) ۱۶ - ۷۱۱
 × بمبئی ۱۸۸ - ۲۱۷ - ۵۳۹ - ۷۲۴
 بنا کئی (مولف) ۷۷ - ۸۵ - ۸۶
 × بنجار (بنجھیر؟) ۴۳۸

× بلخ ۳ - ۷ - ۱۶ - ۲۴ - ۲۶ - ۳۳
 ۱۰۵ - ۵۹ - ۷۳ - ۸۰ - ۱۰۵
 ۱۱۶ تا ۱۱۸ - ۱۲۰ - ۱۲۳ - ۱۳۰
 ۱۳۹ - ۱۴۱ تا ۱۴۵ - ۱۴۸ - ۱۵۰
 ۱۶۵ - ۱۶۶ - ۱۷۳ - ۱۸۰ - ۱۸۱
 تا ۱۸۶ - ۲۰۵ - ۲۶۲ - ۲۶۵
 ۲۷۳ - ۳۰۱ - ۳۱۳ - ۳۱۴ - ۳۲۲
 ۳۲۳ - ۳۵۳ - ۳۵۶ - ۳۷۳ تا ۳۷۸
 ۳۸۰ تا ۳۸۴ - ۳۳۹ - ۴۱۹ - ۴۲۰
 ۴۲۲ - ۴۳۸ - ۴۴۰ - ۴۴۶ - ۴۴۷
 ۴۵۱ - ۴۵۳ - ۴۵۶ - ۴۶۷
 ۴۷۱ - ۴۷۸ - ۴۸۵ - ۴۸۸ - ۵۰۳
 ۵۱۱ - ۵۲۷ - ۵۳۹ - ۵۵۶ تا
 ۵۵۸ - ۵۶۰ - ۵۶۱ - ۵۷۱ - ۵۷۳
 ۵۸۳ - ۵۸۹ - ۵۹۶ - ۶۰۲ - ۶۰۷
 ۶۰۹ - ۶۲۲ - ۶۴۵ - ۶۴۸ - ۶۷۲
 ۶۸۲ - ۷۰۵ - ۷۰۷ - ۷۱۶ - ۷۱۹
 ۷۲۴ - ۷۴۷ - ۷۴۸ - ۷۵۲ - ۷۵۳
 ۷۶۰ - ۷۶۵ - ۷۷۲ - ۷۹۹ - ۸۰۸
 ۸۵۱ - ۸۸۶ - ۹۰۲ - ۹۰۳ - ۹۰۷
 ۹۲۹

بنی حنیفه ۲۴۵	× بنجهیر (پنجشیر) ۵۷۵
بنی ربیعہ ۲۴۳	بنجی بن نہاران ۱۳۶-۱۳۷-۳۴۸-۶۰۸
بنی سامہ ۲۱۸-۸۲۵-۸۷۳	بنداد ہرمز ۲۴۶-۲۶۰
بنی سدس ۲۰۵	بندار بن اسماعیل برمکی ۴۰۷
بنی عباس (رک: آل عباس)	× بندل استان ۳۳۸
بنی قحطبہ ۴۰۱	× بند امیر بامیان ۶۸۶
بنی کلب ۸۲۵	× بند کندک زرنج ۶۷۵
بنی ماہان ۴۶۳-۶۹۶	× بند ہای آب وریگ زرنج ۶۷۵
بنی منبہ ۸۷۳	× بند مرسل غزنہ ۴۶
بنی ہاشم (آل ہاشم، ہاشمیان) ۲۱۹	بند ہشن (کتاب) ۳۴۰-۵۹۰-۸۶۷
۲۶۴-۲۵۸-۲۵۷-۲۴۵-۲۴۱	× بنگال ۲۲۸
۲۹۲-۲۸۸-۲۷۲-۲۶۹-۲۶۷	× بنہ ۱۶۲-۱۶۳
۴۲۸-۳۲۲-۳۰۹-۳۰۸-۲۹۳	× بنہ ہیرہ ۱۶۳
۸۷۷-۵۴۰	× بنیان (بانو = بنہ = بنون) ۵-۱۶-۲۰
بنو نیست (مستشرق) ۶۳۹	۲۴-۷۵-۱۶۲-۴۴۷-۴۷۹
× بوج ۷۸۴	بنیانہ ۷۳۱
بوحریر بن عبداللہ (قاضی) ۵۳۸	× بنیہار (بنبر) ۱۶-۲۱
بوران دخت ۶۱۴	بنی امیہ (امویان) ۱۳۲-۱۳۴-۱۳۹
بورستن ۵۹۱	۱۶۷-۱۶۷ تا ۱۸۰-۱۸۲-۱۸۶
× بوزجان ۵۵۹	۱۸۸-۱۹۲ تا ۱۹۴-۲۰۰-۲۰۳
بوشکور بلخی ۱۴۵	۲۰۸-۲۱۰-۲۱۹-۲۳۸ تا ۲۴۱
بو الفتح بستی (رک ابو الفتح)	۲۴۳-۲۵۰-۲۵۲-۲۵۴ تا ۲۵۶
بو عاصم بستی (رک: ابو عاصم)	۲۵۸-۲۶۱ تا ۲۶۴-۲۶۶-۲۶۹
بو معاذ فاریابی ۳۲۲	۲۷۱-۲۸۵-۲۹۸-۳۰۳-۳۳۳
بوسر (لویک) ۳۱-۳۹-۴۰-۴۷	۳۴۱-۳۵۱-۳۷۵-۳۸۴-۳۸۵
× بوسیر ۲۷۰	۴۲۰ تا ۴۲۳-۴۳۱-۴۳۳-۴۳۴
بودا (بودایی) ۱-۴-۱۸-۲۰ تا ۲۷	۴۷۴-۴۹۷-۵۰۱-۵۲۰ تا ۵۲۴
۹۰-۱۲۲-۲۱۶-۲۲۰-۲۲۳	بنی اسرائیل ۶۰۸
۴۷۴-۳۷۵-۳۷۶-۳۷۷-۴۹۸	بنی بکر ۵۷۶-۸۸۴
۶۴۵-۶۶۵-۶۶۶-۶۸۶-۶۹۸	بنی تحیم ۱۶۹-۱۷۳-۲۱۱-۲۳۷
۷۰۵-۷۱۸-۷۲۲-۷۲۷-۷۳۱	۲۹۶-۴۱۲-۵۷۶-۸۸۴
۷۳۴-۷۶۲-۷۶۳-۸۵۷-۹۰۳-۹۰۶	بنی ثقیف ۲۲۵-۳۲۱
بودا (کتاب) ۸۴	بنی حریش ۱۸۰
بودائیان باخترا ۸۵۱	

- یوذا سف ۷۲۷
 × بوده پور ۲۱۵
 × بودیه ۷۰۲
 بوعلی سینا ۸۷۴
 × بوقان ۲۱۸ - ۷۰۲
 × بولان (دره) ۵۹ - ۱۴۵ - ۲۲۴ - ۴۸۱
 ۷۲۴ - ۴۸۲
 بولاق قاهره ۷۸۰ - ۷۸۲ - ۷۸۴
 ۷۸۵ - ۹۲۳
 بولیتن تحقیقات شرقی لندن : ۵۱۶
 × بون ۴۵۴
 × بوندا ۵۵۸
 بووا (مولف) ۳۸۶ تا ۳۸۸ - ۳۹۲
 ۴۰۲ - تا ۴۰۴
 بهار (معبد) ۱۶ - ۳۳۹ - ۳۷۵ تا ۳۷۷
 بهار (رک : ملک الشعراء)
 بهار پشاور ۷۵ - ۷۷
 بهار (وزن) ۵۰۵
 × بهار ۵۵۸
 بهافرید و بها فریدیان ۲۳۵ - ۲۷۷ تا ۲۷۹
 بهدل بن ایاس ۲۵۸ - ۵۷۳
 بهرام گور ۱۲۴ - ۱۲۵ - ۴۸۹
 بهرام ساسانی ۴۳۳ - ۵۱۵
 بهرام چوبین ۵۹۶
 بهرام گورانکلیناریا ۶۲۶
 بهرت راجه ۹۸
 × بهرج ۲۱۷
 × بهرور ۲۲۶
 بهزادان (ابراهیم بن مسلم) ۲۴۸
 × بهلی باهیک ۱۴۱
 × بهمناباد ۵۵۴
 بهمنگان جشن (بهمنجه) ۶۵۷
 × بهیش (نهیش = نیش ؟) ۳۷۰ - ۳۷۱
- بهیم پال ۷۶ - ۹۷ تا ۱۰۲
 × بهیم نغره ۷۵
 بهیمه دیوا ۹۰ - ۹۴ - ۴۹۴
 × بیابان آمو ۷۰۵ - ۷۰۷
 × بیابان خراسان ۴۳۵
 × بیاس ۹۸
 بیاسره ۷۳۳
 البیان والتبیین ۳۹۹ - ۵۳۵ - ۷۳۵ - ۷۵۱
 ۸۱۷ - ۸۳۰ - ۸۵۵ - ۹۰۶
 × بیت الذهب (ملتان) ۶۹۴
 بیت الطراز بخارا ۴۶۹
 بیت الحکمه ۸۴۶ - ۸۵۲ - ۸۵۳
 × بیت المقدس ۸۸۷
 بیت المال ۴۲۲ بعد ۵۲۶
 بیت المال مظالم ۴۲۳
 بیدون بخاراخذات ۶۱۴ - ۶۷۱ - ۶۷۲
 بیرقهای جنگی ۵۸۳
 × بیروت ۸۳ - ۵۳۹ - ۸۱۱
 البیرونی : ۷۲ - ۷۵ - تا ۷۸ - ۸۳ - تا ۸۵
 ۱۰۴ - ۱۲۳ - ۲۶۷ - ۲۷۸ - ۳۲۴
 ۳۳۰ - ۳۳۱ - ۳۳۲ - ۳۷۹ - ۵۰۸
 ۵۶۳ - تا ۵۶۵ - ۶۰۶ - ۶۱۶ - ۶۳۳
 ۶۳۸ - تا ۶۴۰ - ۶۴۲ - ۶۴۷ - ۶۵۰
 ۶۵۲ - تا ۶۵۹ - ۶۶۱ - ۶۸۷
 ۶۸۹ - ۶۹۱ - ۶۹۳ - ۷۲۶ - ۷۴۲
 ۷۶۶ - ۸۳۵ - ۸۴۰ - ۸۹۲ - ۸۹۹
 البیرونی (کتاب اردو) ۹۱ - ۸۵۰
 بیژن طرخانی ۱۲۹ - ۱۳۰
 بیست مقاله تقی زاد ۶۳۶ تا ۶۳۸
 بیست مقاله قزوینی ۶۶۳ - ۷۵۱ - ۷۵۶
 بیش (فرمانده) ۱۷۳
 بیشکند ۵۵۴

- بیمارستان گنهی شاپور ۸۵۴-۸۵۶
- × بیضاہ (بنا آؤن) ۷۰۲
- × بین النهرین ۴۶۴-۴۸۴
- × بیکشو (فرقہ) ۹۰۳
- بین اکسوس وجیلیم (کتاب) ۷۲۰
- × بیکنڈ ۴۸۸-۵۵۵-۶۶۰-۷۰۵
- بیوان (پروفیسور) ۳۳۳
- × نیل (مترجم) ۱۰۷-۱۲۲-۴۹۶
- بیٹنی ۵۹۳ تا ۵۹۵
- × بیلی (مولف) ۳۸۰
- بیوراسپ ۱۳۱-۶۴۶-۶۵۳
- × بیلاوہرو بوڈاسف (کتاب) ۹۰۲
- × بٹر میمون ۳۲۰
- × بیہق ۱۴۴-۱۸۶-۶۱۱
- × بیلمان (بہلیمان) ۲۲۸-۲۳۰
- بیہقی (مورخ و کتابش) ۱۵-۵۷-۶۰
- × بیمارستان برمکیان ۷۳۵-۸۵۵-۸۵۶
- ۷۵-۸۶-۱۱۳-۳۳۹-۶۷۰
- × بیمارستان ترمذ ۷۰۷
- ۶۷-۶۷۴-۷۰۸
- × بیمارستان زرنج ۶۷۴-۷۰۸
- × بیمارستان ملتان ۷۰۷

پ

- ۸۱-۸۲-۹۰-۹۴-۹۹-۱۰۳-۱۶۲
- پارچہ های خراسانی ۶۸
- پتہ خزانہ (کتاب) ۸۱-۱۳۱ تا ۱۳۳
- × پارس (فارس) ۱۹-۲۲-۶۵
- ۱۳۶-۷۴۲-۷۴۴
- ۱۴۰-۱۴۷-۲۰۵-۲۱۹-۲۳۶-۲۶۲
- × پختیا ۶۸-۷۵-۴۴۴-۴۷۹-۶۲۴
- ۲۶۳-۲۷۰-۲۷۳-۳۳۳-۳۵۸
- پدمہ ۸۰-۸۱-۴۹۴
- × پراچین اتھاس (کتاب) ۲۳۰
- ۳۶۳-۳۶۵-۴۱۸-۴۳۰-۴۳۱
- × پرسی پولس (تخت جمشید) ۶۶۸
- ۴۴۳-۴۵۰-۴۶۴-۴۶۶-۴۷۷
- پرویز (مرزبان) ۱۲-۱۵۴-۱۵۵
- ۴۸۲-۴۸۴-۴۸۹-۴۹۲-۴۹۳
- ۱۵۸-۱۶۰
- ۴۹۷-۴۹۸-۵۰۳-۵۰۴-۵۱۶
- پرویز ساسانی ۴۴۳
- ۵۶۹-۵۶۹-۶۲۲-۶۲۵-۶۲۷-۶۶۸
- × پروان ۴۵۳-۴۷۸-۵۶۱-۵۷۵
- ۶۷۳-۶۷۴-۶۸۸-۷۲۱-۷۲۴
- پروانہ - فروائق ۵۵۲
- ۷۲۵-۷۳۷-۷۴۷-۷۹۲-۸۳۷
- پرورسینہ (راچ) ۸۸
- ۸۸۰
- پروچم سپید خراسانی ۳۲۲
- پارسو ستھانہ ۲۷
- پروکوپ (مورخ) ۵۱۸
- پری (امیر) ۳۵
- پارہ سویکا (مرشد بودایی) ۶۸۸
- × پارسیس ۳۱۷-۳۶۶-۴۹۹-۵۸۱
- ۷۲۷-۷۳۶-۷۸۰
- × پشاور (پرشاور) ۳-۴-۵-۷-۱۶-۱۷
- × پامیر ۲۵-۷۵-۱۴۲-۴۴۶-۴۵۰-۷۴۷
- ۲۰-۲۳-۶۷-۹۷-۱۰۰-۱۶۲
- پانی یونگک (مولف چینی) ۷۲۷
- ۱۶۳-۳۳۹-۴۳۰-۴۴۶-۴۴۸
- پایگان سالار ۵۶۷
- × پترسبرگ ۵۰۳-۵۰۴
- ۴۷۷-۴۷۹-۵۰۵-۶۱۰-۶۳۰
- پتی (واحد لشکری) ۵۶۴
- ۶۳۱-۶۶۱-۶۶۸-۶۹۱
- پتھانان (کتاب انگلیسی ا ولف کیرو) ۵
- پشاور (شرح وضع جغرافی قدیم) ۶۸۷ بسید

پوروشه (وید) ۵۸۸-۵۹۰
 × پوروشاپوره ۷۱۹
 پوستین سازی ۴۵۰
 × پوشنگک (فوشنج) ۱۳۶-۱۴۱-۱۴۲
 ۱۴۴-۱۵۱-۱۶۵-۱۶۶-۱۶۵
 ۳۱۲-۳۲۲-۳۲۵-۳۲۵-۳۲۲
 ۳۵۲-۳۵۳-۳۵۶-۴۲۸-۴۵۴
 ۴۶۱-۴۶۲-۵۱۷-۵۷۹-۵۹۶
 ۶۰۱
 پوشنگک (شرح وضع جغرافیائی آن)
 ۶۸۲ ببعده
 پوشنگیان هرات ۳۰۸-۴۰۲ (رك: طاهریان)
 پول (شرح كلمه) ۴۹۹-۵۰۰
 پول کراوس (فرانسوی) ۳۱۷
 پول کیشی (راجه) ۲۳۰
 پولادغوری ۱۳۲ تا ۱۳۶-۱۳۷
 ۲۷۵-۷۱۴
 × پو-لا-سی (پارس) ۲۲-۴۳۱-۴۵۰
 × پهره (رك: فهرج)
 پهلوی (زبان و رسم الخط) ۴-۶-۱۴۰ تا
 ۱۴۳
 پیداورخراسان ۴۵۲ ببعده
 پیری (نگین) ۳۲
 پیروشان (بایزید) ۷۱-۸۷-۷۴۷
 پیرمحمد میاجی ۸۰
 × پیروز نخچیر ۱۴۱
 پیروز ساسانی ۶۸۳
 پیزارهای سنلی ۴۹۱
 پیسه (شرح كلمه) ۴۹۹-۵۰۰

پشاور در سابق و حال (کتاب) ۶۸۸
 ۶۸۹-۶۹۱
 پشتیگ بان سالار ۵۶۷
 × پشتکلاوتی (چارسده) ۶۶۹
 × پشین ۴۸۱-۵۹۴
 پینتو ۶-۷-۱۳۱-۱۳۳-۱۳۶-۵۹۳
 ۵۹۹-۶۵۶-۷۳۰ تا ۷۳۲-۸۵۸
 ۹۰۰-۹۱۰-۹۲۰-۹۳۰
 پینتون ۵۱۷-۵۹۳-۵۹۵-۷۰۴
 × پینتونخوا ۲۰
 × پکتیکا - پینتونخوا ۷۰۴
 پکھت ۱۲۷
 × پل بغداد ۸۴۷
 × پل فراه ۵۶۱
 × پل هرات ۶۸۲
 × پل هریرود ۷۰۶
 پلو تارک ۶۰۱
 پنام زردشتی ۳۲۶
 × پنجاب ۹۰-۱۰۰-۴۷۹-۴۸۴
 ۴۹۴-۴۹۸-۶۹۲-۷۲۷
 × پنج گور (رك: فزبور)
 × پنج چاه ۱۱۸
 × پنجوای ۳۲-۴۴-۵۹-۶۰-۴۴۶
 ۵۶۳-۶۸۱-۵۶۲
 × پنجھیر (پنجشیر) ۱۴۴-۴۵۳-۴۷۱
 ۴۹۱-۵۰۴-۵۶۱
 × پوتورها ۱۶
 پورسینا (کتاب) ۸۷۴

ت

تاج الدین سبکی ۸۷۶
 تاج الدین مکران ۴۲
 تاج العروس ۶۴-۶۵-۳۸۲-۳۸۴
 ۸۸۶

تابعین ۷۸۸
 تانار ۲۱-۴۳۰-۶۶۵
 تانهاگاتا (بودا) ۷۶۴
 تاجران روسی ۴۹۳

تاریخ الامم والملوک (رک : طبری)
 تاریخ افغانستان از کهزاد ۳-۴-۸۷-۱۰۵
 ۱۰۷-۱۱۱-۱۱۲-۱۲۲-۱۲۷
 ۳۳۹-۴۷۶-۴۹۴-۴۹۶-۵۰۰
 ۶۱۹-۶۲۳-۶۲۴-۶۳۳
 تاریخ الاوسط بخاری ۷۸۰
 تاریخ بخارا ۶۴-۱۲۲-۱۲۵-۲۷۳
 ۳۲۲- تا ۳۲۶- تا ۳۲۸- تا ۳۳۱
 ۳۳۶-۴۵۰-۴۶۹-۴۸۲-۴۸۸
 ۴۸۹-۴۹۰-۵۰۱-۵۰۱-۵۹۷-۶۰۲
 ۶۱۴-۶۷۲-۷۰۵-۷۰۶-۷۰۸ تا
 ۷۱۰-۷۶۰
 تاریخ بناکتی ۷۷-۸۵-۸۶
 تاریخ برگزیدگان ۲۴۸-۳۲۷
 تاریخ بغداد از خطیب ۳۹۴-۳۹۵-۷۶۶
 ۷۶۷-۷۷۹-۷۸۶-۷۹۳
 ۸۲۲-۸۲۵-۸۲۹
 تاریخ بغداد طیفور ۸۳۱-۸۳۴-۸۵۲
 تاریخ بلعی (رک : بلعی)
 تاریخ بیهق ۳۵۱
 تاریخ بیهقی ۱۶-۱۰۹-۱۱۳-۱۳۱
 ۱۹۷-۳۳۹-۵۵۰-۵۸۱-۶۴۷
 ۶۸۱-۶۸۴-۷۶۱-۹۲۹
 تاریخ التمدن الاسلامی از جرجی زیدان
 ۲۴۰-۲۴۲ تا ۴۲۴-۴۲۶ تا ۴۳۱
 ۴۳۴-۴۳۵-۴۳۹-۴۴۲-۴۶۸-۴۷۳
 ۴۷۴-۴۹۸-۵۰۱-۵۰۲-۵۲۰
 ۵۲۴-۵۲۸-۵۳۷-۵۴۲-۵۴۴
 ۵۴۹-۵۶۷-۵۷۰-۵۷۲-۵۷۴
 ۵۷۷-۵۸۱ تا ۶۰۳-۶۰۹
 ۶۱۷-۶۲۶-۶۲۸-۸۰۷-۸۳۰
 ۸۳۲-۸۳۳-۸۵۰-۸۵۲-۸۵۵

تاج و تخت و فرش ۶۱۹ بید
 X تاجیکستان ۵۵۰
 تاریخ درخراسان ۸۲۸ تا ۸۳۱
 تاریخ ادبیات پنتو جلد اول ۱۶-۸۷-۱۲۷
 تاریخ ادبیات پنتو جلد دوم ۱۳۶-۷۴۲
 ۷۴۶-۷۴۷
 تاریخ ادبی ایران از براون ۲۳۸-۲۶۶
 ۲۶۷-۲۷۹-۳۰۰-۳۰۲-۳۰۸-۳۱۰
 ۳۲۱-۳۲۶-۳۳۸
 تاریخ ادبیات فارسی از همائی ۳۲۵
 ۷۵۰-۷۵۴-۷۵۶-۷۵۸
 تاریخ ادبیات در ایران از صفاء ۷۴۸
 ۷۵۴-۷۵۶-۸۱۶-۸۳۷-۸۴۱
 ۸۷۴
 تاریخ ادبیات فارسی از دکور شفق ۷۳۸
 تاریخ الادب العرب از برو کلما ن ۵۵
 ۵۰۴-۶۰۸-۷۲۸-۷۳۶-۷۶۷-۷۶۹
 ۷۸۰-۷۹۸-۸۰۵- (نیز رک :
 برو کلما ن)
 تاریخ ابن اسفندیار ۹۴
 تاریخ ابن خلدون ۳۸۸
 تاریخ ارتقای علمی ۶۶۲
 تاریخ الاسلام ذهبی ۷۹۲-۷۹۳
 تاریخ الاسلام السیاسی ۳۱۱-۴۲۳-۴۸۴ تا
 ۴۸۶-۵۲۰-۵۲۵-۵۲۹-۵۳۰
 ۵۳۵ تا ۵۳۷-۵۴۲-۵۴۳-۵۴۶
 ۵۵۱-۵۷۰-۵۷۱-۵۷۹-۶۲۹
 ۷۶۶-۷۶۷-۷۷۴-۸۰۶-۸۶۰
 ۸۷۲-۸۸۱-۸۹۶-۸۹۸-۸۹۳-۹۲۶
 تاریخ اصفهان ۷۷۴
 تاریخ الاطباء ۷۳۵
 تاریخ الامم الاسلامیه ۴۲۴-۴۵۸-۵۷۹

۷۵۱ - ۷۵۲ - ۷۹۱ - ۷۹۲ - ۸۸۳
 ۸۸۸ - ۸۸۸ - ۹۲۹
 تاریخ الصغیر بخاری ۷۸۰
 تاریخ صنایع ایران ۶۷۱ - ۷۱۴ - ۷۱۹
 تاریخ الصوفیه نسوی ۹۱۰
 تاریخ صوفیه از محمد بن عبدالله ۹۱۰
 تاریخ عرب از هتی ۳۴۷ - ۴۷۲ - ۴۷۳
 تاریخ عرب از سید امیر علی ۵۲۲ - ۵۲۵
 ۶۲۹
 تاریخ علم الفلك ۷۲۶ - ۷۳۶ - ۸۳۸ - ۸۴۱
 تاریخ علوم عقلی ۸۳۶ - ۸۳۸ - ۸۴۵ - ۸۵۴
 تاریخ غزنه ۳۷
 تاریخ فرشته ۲۰ - ۹۷ - ۹۸ - ۱۶۲ - ۱۶۹
 تاریخ فرهنگ از عیسی صدیق ۳۴۷ - ۴۷۳
 تاریخ فلسفه اسلام از دی بور ۸۰۶
 تاریخ القبایل ابن اعرابی ۸۱۳
 التاريخ الكبير واقدي ۸۲۹
 التاريخ الكبير بخاری ۷۷۹ - ۷۸۰
 التاريخ الكبير جمحي ۷۸۶
 تاریخ گزیده ۱۲۸ - ۲۵۱ - ۲۶۰ - ۷۵۹
 تاریخ مرو ۸۷۷
 تاریخ مشایخ حکیم ترمذی ۹۱۰
 تاریخ معصومی ۲۱۶
 تاریخ نامه هرات ۱۲۴ - ۱۹۷ - ۳۱۹
 التاريخ والناسخ والمنسوخ ۷۹۳
 تاریخ ناصری ۱۳۱
 تاریخ نسا بور ۷۰۳ - ۷۱۵
 تاریخ الوزرا، والکتاب ۳۸۶ - ۳۸۸ - ۳۸۹
 تاریخ هلال صابی ۱۲۵
 تاریخ هند از ایشوری پرشاد ۸۵۸
 تاریخ هند از ایلویوت ۶۹ - ۷۰ - ۷۴ - ۷۷
 ۸۶ - ۹۴ - ۱۱۲ - ۷۳۳
 تاریخ هندسه از شال ۸۴۷
 تاریخ یزدی ۳۹۲
 تاریخ یمینی ۷۳ - ۷۵ - ۷۶ - ۹۸ - تا ۱۰۰
 ۵۸۱ - ۸۸۶

۸۶۸ - ۸۷۱ - ۸۷۹
 تاریخ تمدن شرق در عهد خلفاء ۵۴۸
 تاریخ تمدن ساسانی از سعید نفیسی ۱۲۲
 ۱۴۱ - ۴۳۹ - ۴۹۹ - ۵۱۸ - ۵۹۲
 تاریخ تجارت در عصر اموی ۴۸۰ - ۴۸۴
 ۴۸۶ - ۴۸۸
 تاریخ التشریح الاسلامی ۵۳۸ - ۷۸۸
 ۸۷۶ - ۷۹۳ - ۷۹۷ - ۸۷۹ - تا ۸۸۱
 تاریخ حلب ۳۸۱
 تاریخ الحكماء ۸۵۰
 التاريخ خوارزمی ۸۳۸ - ۸۳۹
 تاریخ دمشق ابن عساکر ۳۸۳
 تاریخ دودمانهای شاهی هند شمالی ۶۸
 تاریخ دین بودا در هند ۳۷۹
 تاریخ سلطانی ۸۰
 تاریخ سند (ندوی) ۱۶۳ - ۲۱۶ - ۲۲۵
 ۲۲۸ - ۲۳۰ - ۴۹۱ - ۴۹۲ - ۴۹۹
 ۵۳۹ - ۵۴۰ - ۵۷۷ - ۶۹۴ - ۶۹۵
 ۷۰۰ - ۷۰۱ - ۸۳۱ - ۸۸۵
 تاریخ سوری ۱۳۱ - ۱۳۳ - تا ۱۳۶ - ۷۴۲
 تاریخ سیستان ۵۵ - ۵۶ - تا ۶۳ - ۸۲ - ۸۳
 ۱۲۵ - ۱۵۴ - ۱۵۵ - ۱۵۷ - تا ۱۶۴
 ۱۹۶ - تا ۲۱۲ - ۲۷۵ - ۲۹۶ - ۳۰۰
 ۳۱۶ - ۳۳۴ - ۳۳۶ - ۳۴۱ - تا ۳۴۴
 ۳۵۱ - ۳۵۲ - ۳۵۵ - ۳۵۷ - ۳۵۹
 ۳۶۲ - ۳۶۴ - تا ۳۶۸ - ۳۷۰
 ۳۷۱ - ۳۷۱ - ۴۱۹ - ۴۲۰ - ۴۲۷ - ۴۴۲
 ۴۵۹ - ۴۶۰ - ۵۱۳ - ۵۲۳ - ۵۲۵
 ۵۲۸ - ۵۳۸ - ۵۴۰ - ۵۷۴ - ۵۸۲
 ۶۰۴ - ۶۱۱ - ۶۱۲ - ۶۲۰ - ۶۲۶ - ۶۲۷
 ۶۷۳ - تا ۶۷۵ - ۶۸۱ - ۷۰۳ - ۷۰۴
 ۷۰۸ - ۷۱۷ - ۷۲۴ - ۷۴۸ - ۷۴۹

تجارت ۷۷ بعد
 تجارت با ممالک عربی ۸۴ بعد
 تجارت با چین ۸۶ بعد
 تجارت مواشی ۹۲
 تجارت نیل کابل ۸۰
 تجارت و اثر آن در انتقال افکارس ۷۳۳
 تجارتگاه سند ۶۷۶
 تجارت هندی و یهود در بلخ ۶۰۷
 × تجن ۱۱۱
 × تجند ۱۴۲
 تجسبات جدید بامیان ۱۰۰
 تحفة البهیه ۷۷۰
 تحفة الکرام ۵۵۱ - ۷۱۱
 تحفة الملوک ۸۳۶
 تحکیم و نتایج آن ۸۷۸ - ۸۷۹ - ۸۸۰
 تغاری (زبان) ۳ - ۴ - ۱۱۶ - ۱۲۹
 ۷۳۹ - ۷۴۰ - ۷۴۹ - ۷۵۰
 × تخارستان (طخارستان - تخار) ۷-۳
 ۱۰۹ - ۱۰۷ - ۱۰۵ - ۲۹ - ۲۵ - ۱۷
 ۱۲۲ - ۱۲۰ - ۱۱۷ تا ۱۱۱
 ۱۴۰ - ۱۳۵ - ۱۳۴ - ۱۳۱ - ۱۲۶
 ۱۴۱ تا ۱۴۴ - ۱۴۸ - ۱۵۰ - ۱۵۲
 ۱۷۰ تا ۱۷۳ - ۱۸۰ - ۱۸۳ - ۱۸۴
 ۲۳۶ - ۲۳۸ - ۲۵۵ - ۲۶۲ - ۲۶۵
 ۲۶۶ - ۲۳۶ - ۳۳۷ - ۳۴۴ - ۴۳۸
 ۴۴۰ - ۴۴۶ - ۴۴۷ - ۴۵۰ - ۴۵۱
 ۴۵۳ - ۴۷۸ - ۴۸۶ - ۴۹۶ - ۵۰۸
 ۵۵۸ - ۵۶۹ - ۵۷۱ - ۵۷۳ - ۵۹۶
 ۶۰۵ - ۶۱۰ - ۶۲۲ - ۶۳۹ - ۶۵۲
 ۶۵۳ - ۷۲۴ - ۷۳۹ - ۷۴۲ - ۷۴۳
 ۷۶۴ - ۸۱۵ - ۸۱۶ - ۸۴۹ - ۸۹۸
 ۹۲۴
 × تخت جمشید ۳۳۳ - ۶۶۸
 × تخت رستم بلخ ۶۷۸

تاریخ یعقوبی (نیزرک یعقوبی) ۳۰-۳۸
 ۴۳-۵۲-۸۳-۱۱۳-۱۲۰-۱۲۳
 ۱۲۸-۱۴۳-۱۷۰-۱۷۲-۱۸۶
 ۲۰۴-۲۰۵-۲۰۷-۲۱۰-۲۲۰
 ۲۲۵-۲۲۹ تا ۲۳۲-۲۵۹ تا ۲۶۳
 ۲۷۵-۲۷۶-۲۸۰ تا ۲۸۲-۲۹۱
 ۳۲۱-۳۳۷-۳۵۴-۳۷۱-۳۸۵
 ۳۹۲-۴۰۸- تا ۴۱۰-۴۲۱-۵۶۹
 ۶۱۷-۷۰۱-۷۳۵-۸۲۹
 تارژیتانوس (اولین انسان) ۵۹۱-۵۹۳
 ۵۹۵
 تاردوشا ۱۰۷-۱۱۷
 × تاری خانه ۷۱۴
 تازیان ۵۹۹
 تازیک (تاجیک) ۳۴-۳۵-۱۲۲
 × تاشقرغان ۱۱۷-۱۱۸
 × تاشکند ۱۲۰-۱۴۳-۱۷۴-۵۸۵
 × تالقان (طالقان) ۱۱۷-۱۱۸-۱۴۱
 ۱۴۳-۱۴۴-۱۵۰-۱۶۶-۱۶۸
 ۱۷۳-۱۸۰-۱۸۳-۱۸۴-۲۵۵
 ۲۶۵-۲۷۴-۳۱۴-۳۲۲-۴۳۸
 ۴۵۳-۵۵۷-۵۶۱-۵۹۶-۶۲۵
 ۷۴۷
 × تانک ۱۱۱
 تانکهای چین (خانواده) ۴۷۵
 تاویل الشرایع ۸۷۳
 تای هو (ملکه چین) ۲۱
 تاینبی (مورخ) ۷۲۰-۷۲۳
 × تبت ۷۵-۴۸۵-۴۸۶-۴۸۷
 تبردارخراسان ۲۶۶
 × تبریز ۶۳۲-۷۵۳
 × تبوشکان ۱۸۴
 التبصره بالتجاره (کتاب) ۴۸۵
 تبصره العوام ۸۸۷
 × تنه صوان الحکمه ۸۳۶

تريلوحنپال (تروجنپال) ۷۶-۱۰۰ تا ۱۰۲
 تسميه الاخوه ۷۸۳
 تسميه اصحاب رسول الله از ترمذی ۷۸۴
 تسو-کو-چا (زابليستان) ۱۱-۱۲-۲۷
 ۶۸-۶۷
 تسويد (سياه پوشی) ۲۵۵
 تشریح الحروف مازنی ۸۱۰
 تشکيلات عسکری ۵۶۴ بيهيد
 تصحيحات کتب افلاطون از جابر ۸۴۴
 تصوف چیست؟ ۹۰۰ تا ۹۰۶
 تعاليم خوارج ۸۸۰-۸۸۱
 تعبيه در عسکر ۵۷۱ بيهيد
 تعبيه جنگی رتبيل ۵۶۸
 تعديل السکواکب ۸۵۰
 التعرف ۹۳۱
 تعريفات سيد شريف ۷۸۷-۷۸۸
 تعلقات هند و عرب (کتاب) ۳۷۵-۳۷۹
 ۶۶۷-۶۶۸-۶۶۹-۶۷۰-۶۷۱-۶۷۲-۶۷۳-۶۷۴
 ۷۳۶-۷۳۷
 تعليقات مينارسکي برويس ورامين ۱۵۲
 تعليقات نفيسی بر تاريخ بيهقی ۸۸۷-۸۸۹
 تفسير ۷۷۱ بيهيد
 تفسير احمد حنبل ۷۹۳
 تفسير دارمی ۷۷۶
 تفسير سندی قرآن ۱۷۴
 تفسير سورآبادی ۱۲۷
 تفسير عبدالله بن عباس ۷۱۲
 تفسير عمرو کابلي ۷۹۲
 تفسير القرآن از بخاری ۷۸۰
 تفسير محمد باقر (امام) ۸۰۵
 تفسير چهار مقاله بطليموس ۸۵۳
 تفسير علم القوافي اخفش ۸۱۱
 تقويم و اوقات ۶۳۰ تا ۶۴۲

تخت شیر (سمهاسنه) ۶۲۰
 تدوين صحاح بوسيله خراسانيان ۷۷۷ بيهيد
 تذکره الحفاظ ۷۷۵-۷۷۶-۷۸۶-۷۹۱
 ۸۳۱
 تذکره علماء هند ۳۷
 تذکره الملوک ۸۰
 تزارخداخراسانی ۳۱۸
 تراکمه ۶۳
 ترجمه علمی و آواز آن در عربی ۸۳۲
 ترسیان در خراسان ۶۰۵ بيهيد
 ترسل ۱۱۷-۱۸۴
 × ترشيز ۱۴۲
 ترک (ترکان) ۳۴-۳۵-۷۵-۷۶-۱۰۷
 ۱۰۹-۱۱۱-۱۱۲-۱۱۴-۱۲۵
 ۱۴۸-۱۸۳-۱۸۸-۳۰۳-۳۲۸
 ۳۲۹-۳۳۶-۳۳۷-۵۸۴-۵۸۹
 ۵۹۰-۵۹۹-۶۲۶-۷۰۳-۷۰۴
 ۷۰۶
 ترک (بفتحتين) ۵۵-۱۵۴
 × ترکیه ۲۶۶-۳۸۷
 × ترکستان ۴۸۵-۴۹۱-۶۰۲
 ترکستان تالیف بسار تولد ۱۷۰-۷۲
 × ترکستان چین ۴۶۷
 × ترمذ ۱۴۵-۱۶۹ تا ۱۷۱-۲۶۲-۲۷۴
 ۴۳۸-۴۸۸-۴۸۹-۵۳۹-۵۵۶
 ۵۵۷-۵۶۰-۶۶۷-۶۹۸-۷۰۷
 ۷۸۴-۷۸۵-۸۰۳-۸۹۴-۸۹۷
 ترمذ شاه ۵۹۶
 ترمذی (ابوعیسی محمد بن عیسی صاحب سنن
 ترمذی) ۵۳۹-۷۶۸-۷۷۶-۷۸۳
 ۷۸۴
 × ترنسک (زود) ۴۴۶-۸۱
 ترنگینی شری وره (کتاب) ۸۸

- تقویم بابلی ۶۳۹ بعد
تقویم خوارزمی و سغدی ۶۴۰
تقویم سیستانی ۶۴۰
تقویم مجوسی ۶۳۸ بعد
تقویم هجری ۶۳۷ بعد
تقویم البلدان ۸۶-۹۱
تقی زاده ۵۹۹-۷۳۸
تقیه در مذهب شیعه ۸۶۶-۸۶۸
تکت (بکسر تین) ۱۱۰
× تکزار ۳۸۰
× تکسیلا ۳-۱۶-۲۰-۲۴-۲۷-۶۷
۷۳-۱۰۳-۵۰۵
تگین (تگینان-شاهان) ۷۳-۱۰۵-۱۰۹ تا
۱۲۰-۱۵۹
تگین خراسان شاه ۱۴۲
× تگین آباد (تگیناباد = تکناباد) ۳۲
۴۴-۵۹-۱۰۹-۱۹۷-۴۴۶-۵۶۲
× تل (زمینداور) ۱۳-۵۶۳
× تلستانه ۵۵۴
× تل قطبیان ۱۹۰
تلك (سپه سالار) ۸۶
تلمود (سفر تورات) ۴۳۳
× تلوار ۲۱۵
× تله (ترازو) ۵۰۶
× تمازان ۳۰
تمدن ایرانی (کتاب) ۲۵-۶۶-۷۷-۸۱-۴۷۷
۵۹۲-۷۱۹-۷۶۵
تمدن یونانی ۸۳۴
تمدن اسلام و عرب از گوستاو لوبون ۴۷۴
۴۸۷-۷۱۳-۸۴۷-۸۴۸-۸۵۶
تمدن هند از گوستاو لوبون ۶۶۸
تمدن هند در قرون وسطی (کتاب) ۷۲۴
× تمران ۳۰-۴۲-۱۳۳
تمیم ۵۷
تمیم بن اسید (رک : عبدالله بن حارث عدوی)
تمیم بن زیند ۲۳۰-۲۳۳-۲۳۴-۴۱۹-۴۲۱
تمیم بن سویده ۳۳۴-۴۱۳
تمیم بن نصر ۳۸۵
التمییز تألیف امام مسلم ۷۸۲
التنبیه والاشراف ۹۱-۴۹۲-۵۱۵
تنخواه کارداران ۵۴۱
× تنگی ازو (ازاب) ۶۰۸
تنویر العینین بخاری ۷۸۰
التوبه (کتاب) ۸۹۵
تواریخ آل برمک ۲۶۸-۳۴۵-۳۴۷
× تواین هوانگ ۵۶۶
توپ (ستوبه) ۶۶۵
× تو تالی ۱۶۳
التوحید (کتاب) ۸۰۵
× توجی وزیرستان ۵-۷-۷۲۰-۷۲۱
توربن فریدون ۵۸۹-۵۹۰-۵۹۵
× تورات ۴۳۰-۵۸۹-۶۳۴-۶۴۹
× توران ۱۱۰
× توران زمین ۵۸۹
تورانی ۶۰۹
توران شاه ۷۲-۵۸۹-۵۹۰
× تورفان ۶۳۵-۶۳۶-۷۵۰
تورک (به فتح سوم) ۳۸۰
تورمانی (سکه) ۸۸
توره مانه ۶۹-۸۷-۸۸-۹۱-۹۳-۹۴-۱۰۱
توروشکه ۹۳-۱۰۱
توریه - توره ۵۹۰
× تونک ۵۰۴
تونک بیغو ۱۰۷-۱۱۷
توه کیو (نژاد) ۱۰۷
تھا کر اچھر چند ۹۳
× تھانه ۲۱۷-۷۲۴
× تھته ۴۴۷
تھذیب تاریخ ۸۹۲

- تہذیب التہذیب ۷۲۹-۷۷۶-۷۷۷-۷۸۶
 ۷۹۱-۷۹۲
 تہذیب مشرق در عصر خلفاء یا تمدن شرق در
 عصر خلفاء ۴۸۱-۵۲۷
 تہذیب و تمدن اسلامی (اردو) ۴۹۷
 × تہران ۱۰۱-۱۰۳-۱۱۰-۱۲۲-۱۲۵
 ۱۲۸-۱۴۲-۳۰۳-۳۱۷-۳۵۱-۳۵۵
 ۳۶۹-۳۸۳-۴۶۷-۵۱۸-۵۱۹
 ۵۶۸-۵۸۱-۵۹۲-۵۹۹-۶۰۰
 ۶۰۶-۶۲۶-۶۳۴-۶۳۵-۶۷۷
 ۷۱۵-۷۵۰-۷۵۸-۷۵۹-۷۷۲
 ۸۳۰-۸۳۶-۸۳۸-۸۴۷-۸۴۸
 ۸۵۶-۸۶۰-۸۶۴-۸۹۸-۹۰۰
 × تہل مهاجر ۱۹۸
 تہمورث ۶۹۵
 تہوماس (مولف) ۷۷-۷۸-۹۰ تا ۱۰۰
 تیربذ ۵۶۷
 تیرگان جشن ۶۵۲
 × تیرہت (ہند) ۲۲
 × تیری ۱۳۳
 × تیزان ۴۶۰
 تیسیر الوصول الی احادیث الرسول ۴۲۵
 ۴۲۶-۴۷۹-۷۸۳ تا ۷۸۵
 تیمم اللہ بن ثعلبہ ۷۹۳
 تیش (کلاہ) ۴۶۹-۶۲۷
 تیمور لنگک ۷-۸۶-۶۷۸
 تیموریان ۷۱۱
 تیودور حبشہ ۸۶۷

ث

- ثابت بنانی ۲۵۱
 ثاغر بن دعر ۱۵۹-۲۱۷
 ثاؤن اسخندرائی ۸۳۹
 ثعالبی ۱۲۴-۵۱۸-۵۹۱
 ثعلہ و عفرہ (کتاب) ۷۳۶
 ثیاذوق طیب ۸۳۲

ج

- جابر بن حیان ۸۵۳
 جابر خراسانی و کیمیا ۸۴۱ تا ۸۴۴
 جابی (مالیہ گذار) ۵۲۸
 جاثلیق اکاس ۶۰۵
 جاحظ ۶۴۸-۷۳۵-۸۱۷-۸۲۳-۸۲۸
 ۸۳۰-۸۵۵-۹۰۲-۹۰۶
 جارودیہ (فرقہ) ۷۷۳
 × جاربابہ۔ جاربابہ؟ ۱۴۴-۵۰۴-۵۶۰
 ۵۶۱
 × جالتی (رک: زالق)
 × جالندر ۲۴
 جالینوس ۸۳۶
 جاماسپہ ۳۷۸-۳۷۹
 جاماس بن یشتاسپ ۳۷۸-۳۷۹-۳۸۱-۴۰۷
 جامی ۷۱۰
 × جامان ۵۶۱
 جامع البیان = تفسیر طبری ۷۷۲
 الجامع الترمذی ۵۳۹-۷۸۳-۷۸۴
 جامع التواریخ رشید الدین ۷۷-۷۸
 جامع الصغیر ۸۶۰
 × جامع نشاپور ۲۷۹
 جامعہ و طبقات مردم ۵۸۷ بعد
 جامہ خراسانی ۶۲۵
 جان اوسپار (لشکر) ۵۶۷
 جاودانان (لشکر) ۵۶۷
 جبال العرب از خلف ۸۲۰
 × جبال کابل ۳۴۶-۶۴۵
 جبر و اختیار ۸۹۴

- جبر ومقابلہ ۸۳۹-۸۴۷
- جبریہ (فرقہ) ۹۲۸-۹۲۹
- جبر نیل (فرشته) ۸۴۶
- جبریل بن بختیشوع ۸۵۴-۸۵۶
- جبریل بن یحییٰ ۳۲۹
- جینویہ (رک: یبنو)
- × جبل قیسون دمشق ۸۵۰
- جبویہ ۳۴۱
- جت ۲۰-۷۰۲-۷۳۰
- × جثرد (جسرتہ) ۲۱۵
- × جدران (خرذان) ۴۷۰
- جدول شہور مروج افغانستان ۶۴۲
- جدول مقایسوی طبقات ۵۹۵
- جدیدی ازدی ۲۳۲
- جدیع بن علی ۲۵۸-۲۵۹
- الجرح والتعدیل والضمفاء ۷۸۷
- جراح بن عبدالله ۱۷۷-۱۹۵-۵۵۰
- × جسر جان (گرگان) ۱۴۳-۱۴۴-۱۴۴
- ۱۷۷-۳۵۶-۳۶۲-۳۸۳-۳۸۵
- ۳۹۱-۴۰۲-۴۸۲
- × جرجانیہ ۴۸۲
- جرجی زیدان (مولف) ۴۲۱-۶۲۸-۷۸۸
- ۷۸۹-۸۰۸-۸۳۳-۸۵۲
- جرز ندین = گرز ندین ۷۰۳
- جر کا (طیب) ۸۳۶
- جرمان ۴۳۰
- جر موق (چرمک) ۶۲۹
- × جروس ۳۴۴-۴۷۹-۶۸۴
- × جروم ۱۳۵-۱۹۸-۷۴۳
- جریب (مقیاس) ۵۰۸
- جریر (شاعر) ۱۳-۸۱۶
- جریر بن زید ۲۸۷
- جریر بن یزید ۵۷۹
- × جره (جزق = گزہ) ۱۸۴-۱۹۷-۵۰۳
- ۵۶۲
- جزیہ (شرح کلمہ) ۴۲۸-۴۳۱-۴۳۳
- جستی (مولف) ۹۴
- × جسر بغداد ۴۰۵
- جمد بن درہم ۳۳۳
- جمدہ بن ہبیرہ ۱۵۳
- جعفر بن محمد اشعث ۱۷-۳۳۸-۳۴۱-۴۱۴
- ۴۱۶-۵۰۱
- جعفر بن حنظلہ ۱۸۴-۱۹۵-۲۹۱
- جعفر طیار ۱۸۹-۵۰۲-۸۴۳-۸۶۳-۸۶۵
- ۸۷۲-۸۷۲-۹۰۶
- جعفر بن یحییٰ برمکی ۳۴۹-۳۷۷-۳۹۵ تا
- ۳۹۸-۴۰۳ تا ۴۰۷-۴۱۴-۴۷۳
- ۴۷۴-۵۹۷-۶۱۷-۷۵۴-۶۰۳
- ۸۳۵-۸۴۱-۸۷۱
- جعفر برمک بن جاماس ۳۷۸-۳۸۱ تا ۳۸۳
- جعفر بن الہادی ۳۹۱-۳۹۲-۸۶۳
- جعفر بن محمد برمکی ۴۰۷
- جعفر بن موسیٰ برمکی ۴۰۷
- جعفری (دینار) ۵۰۰
- جعوبہ منجینیقی ۲۲۱-۲۲۲
- جعفر (لقب) ۱۸۲
- جعفر ایبای خلافت شرقی ۱۳-۱۶۳-۲۱۴
- ۲۱۵-۳۳۲-۴۸۰-۶۷۵-۶۷۹
- ۶۹۹
- جعفر ایبای قدیم ہند ۲۵-۴۴۹-۶۷۹-۶۸۴
- ۶۸۹-۶۹۰-۶۹۲-۷۰۲
- جعفرانی موسیٰ خورنی ۱۲۱
- جعفر ایبای بطلیموس ۱۴۱
- جعفر ایبای تاریخی ایران از بارتولد ۴۷۸
- ۶۰۱-۶۰۷-۶۶۶-۶۶۷-۶۷۸
- ۶۹۷-۶۹۹
- جعفری ۱۲۴
- جعفری نگین ۱۱۰
- × جلال آباد ۲۰-۴۷۹-۷۶۲-۷۶۴

- جلال الدین بلخی (مولانا) ۹۱۱-۹۱۶-۹۱۷
 جلال الدین بن عبدالحمید ۱۹۰
 جلال الدین همایی ۹۱۱
 × جلولا ۱۴۷
 جمشید (جم) ۱۳۱-۳۷۳-۶۵۸-۶۵۹
 جمل (جنگ) ۱۲۸-۸۷۷
 × جنابد (گناباد) ۱۱۵
 الجند الخراسانیہ ۵۷۷
 × جندراور (شکرگاہ) ۶۹۵
 × جندراہہ ۵۶۳
 × جنزہ (غز نہ؟) ۱۹۸-۶۷۹
 × جنکان ۲۱۵
 × جنکل آباد ۵۶۲
 × جنکی (رباط) ۵۶۲
 جنید صوفی ۹۰۰-۹۱۰-۹۱۵
 جنید بن خالد ۳۳۰
 جنید بن عبدالرحمن ۱۳۹-۱۸۳-۱۹۵
 ۲۲۹-۲۳۰-۲۳۲-۴۲۱
 جو الیقی (مؤلف) ۷۴۶
 جوامع الحکایات ۵۹-۹۳-۹۴-۹۵
 جوامع علم النجوم ۸۴۱
 جوان دانا (فتی) ۲۹۷
 جوانمردان یافتیان ۶۱۱ بیعد
 جواهر المصیہ ۷۹۴-۸۴۵
 × جوزجان (گوزگان) ۱۱۷-۱۱۸-۱۴۴
 ۱۵۰-۱۵۱-۱۶۸-۱۷۳-۱۸۳
 ۱۸۹ تا ۲۶۲-۴۴۰-۴۴۶-۴۴۷
 ۴۷۸-۴۹۰-۵۲۷-۵۵۷-۵۸۴
 ۶۲۲-۷۲۴-۷۸۷-۸۰۰-۸۴۷
 ۹۲۴
- جور جیس بن بختی شوع ۸۵۴
 × جو مہ ۵۶۲
 جونبول (مؤلف) ۷۸۰
 × جونپور ۷۷۶-۷۸۵
 × جوی شہر بلخ ۳۴۵
 × جوین ۱۴۴-۱۴۹-۱۵۰-۳۵۳-۵۶۱
 جهان پہلوان ۱۳۲-۱۳۳
 جهان نامہ ۵۶۱-۵۶۲
 جہنڈ (بندار) ۵۲۸
 جہشیاری ۳۴۷-۳۸۵-۳۸۸-۴۰۳-۴۳۵
 ۴۳۶-۴۴۲
 جہم بن زحر ۲۱۹- تا ۲۲۱-۱۷۴-۵۷۶
 جہم بن صفوان ۸۹۴-۸۹۷-۹۲۸
 جہمیہ مجبرہ (فرقہ) ۸۰۲-۸۹۴-۸۹۷-۹۲۹
 جہنگ سیال ۸۹
 جہودان درخرسان ۶۰۷ بیعد
 جہور بن مرار ۳۰۲-۳۰۳
 × جہیلیم (دریا) ۲۲۸-۵۶۳
 × جیحون ۱۱۰-۱۴۲-۱۴۳-۱۴۴-۳۲۷
 ۴۱۸-۴۳۸-۵۵۵-۵۵۷-۶۳۸
 ۶۶۲-۶۶۳-۶۷۶-۷۸۴ (رک: آمو)
 جیرارد کریمو نامی ۸۳۵-۸۴۱
 × جیرنج (گیرنگ) ۵۶۰
 جیسہ (رای) ۲۲۲-۲۲۴-۲۲۶-۲۲۹
 ۲۳۰
 جیش البخاریہ ۷۷۹
 جیش الطواوین ۵۳-۶۵-۲۰۱ تا ۲۰۳
 جیش الفنا ۲۰۰-۲۰۲-۸۸۳
 جیکب اناتول ۸۴۱
 جیہ پال (جیبپال) ۷۳-۷۶-۹۴-۹۸ تا ۱۰۱
 ۱۶۲

ج

- × چترال ۸۶-۹۳-۴۴۸
 × چچ پورہ ۲۱۵
 چچ بن داہر ۲۳۰
 چچ بن دہر سیہ ۲۲۶
 چچ بن سیلانچ ۲۱۶-۲۱۷
 × چاج ۷۵۴
 × چادرا ۲۳۰
 × چانگان ۲۰
 × چپاخان بلخ ۶۶۶-۶۶۷
 × چپرہار ۱۶

چهارمقاله ۷۵۹
 چهار منزل صوفیان ۹۱۷
 چهل مقاله کسروی ۵۰۰-۶۳۴
 چیری روج (عید) ۶۶۲
 X چیلاس ۹۳-۴۴۸
 X چیمور (صیمور) ۷۳۲-۷۳۳
 X چین ۱۹-۲۱-۲۳-۲۸-۱۰۹-۱۱۱
 ۱۷۹-۱۷۷-۱۷۴-۱۷۲-۱۴۸
 ۲۷۸-۳۴۷-۳۳۷-۲۷۷-۲۷۳
 ۴۶۶-۴۵۷-۴۳۱-۴۳۰-۴۱۸
 ۵۸۰-۴۷۷-۴۷۳-۴۷۲-۴۶۸
 ۵۰۰-۴۹۳-۴۹۱-۴۸۸ تا ۴۸۵
 ۶۰۲-۵۹۰-۵۸۹-۵۸۴-۵۵۶
 ۷۲۴-۷۲۰-۶۸۵-۶۶۷-۶۶۴
 ۸۹۷-۸۳۷-۷۳۴-۷۲۷-۷۲۶

حج نامہ ۱۵۹-۲۱۵-۲۱۶ تا ۲۱۸-۲۲۱
 تا ۲۲۸-۲۷۵-۳۳۹-۵۵۱
 X حج ہزارہ ۶۹۲
 چچہ ۶۹۱
 X چرخ (لوگر) ۳۵-۴۶-۴۷
 X چشت ۵۶۰-۶۸۴
 X چغانیان (صفغانیان) ۱۷۱-۱۷۳-۲۶۵
 ۳۸۱-۴۸۹-۴۹۱-۵۳۹-۵۵۷
 ۵۵۸-۷۰۷-۸۰۳
 چماق ابو مسلمی ۲۶۵
 X چناب (دریا) ۵۸-۷۳
 -چندر (راجہ) ۲۱۶
 چندر اگو پتا ۸۵۴
 چندر دت ۹۸
 X چن لیو (ایالت ہونان) ۲۳
 چنگیز ۶۸۶-۶۹۲-۶۹۷-۷۱۶-۸۶۷

ح

X حبشہ ۸۶۷
 حبیب اللہ محقق قندھاری ۷۸۸
 حبیب السیر ۱۹-۱۹۱-۲۵۳
 حبیب المروسو و ریحان النفوس ۴۸۶
 حبیب بن مرد ۱۸۳
 حبیب بن مہلب ۲۲۹-۲۳۲
 حبیب یغمائی ۷۷۲
 حبیبی (رک: عبدالحی حبیبی)
 حجاج بن عبید اللہ ۲۰۱
 حجاج بن یوسف ۴۹ تا ۵۵-۶۱-۱۱۹-
 ۱۲۰-۱۷۱-۱۷۲-۱۷۴-۱۹۹ تا
 ۲۰۵-۲۰۸-۲۱۹-۲۲۲ تا ۲۲۴
 ۲۲۸-۳۵۱-۳۹۸-۴۲۰-۴۹۷
 ۴۹۸-۵۱۲-۵۲۲-۵۲۴-۵۵۱
 ۵۶۸ تا ۵۷۰-۵۸۰-۶۱۷-۷۱۲
 ۷۴۱-۸۳۲
 X حجاز ۱۶۵-۱۷۱-۱۹۲-۲۶۵-۳۰۲
 ۳۲۰-۳۶۸-۷۷۶-۷۸۱-۷۸۴

حام بن نوح ۵۸۹
 حاتم (محدث) ۷۷۶
 حاتم باہلی ۵۲۶
 حاتم اصم بلخی ۹۰۸-۹۳۲
 حاتم بن معاویہ ۱۹۲
 حاتم بن نعمان ۱۴۹-۱۵۰-۱۵۲
 حاجب بن صالح ۴۱۱
 حاجی خلیفہ ۷۷۷
 حارث بن سربج ۱۸۳-۱۸۴-۱۸۴-۸۹۴-۸۹۸
 حارث بن عبد اللہ ۱۸۵
 حارث بن حشرم ۱۹۲
 حارث قباج ۱۹۹
 حارث بن مرہ ۱۵۹-۲۱۷
 حازم بن اسحاق بخاری ۸۰۲
 حافظ ابرو ۴۶۱-۶۹۷
 حاکم خراج و نماز و حرب ۳۵۰
 حال و تعریف آن در تصوف ۹۱۳
 حبش حاسب مروزی ۸۳۹ بعد